

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ח' (תשפ"ד)

אוצר פניני נאוני הדורות והחסידות

♦ ראש השנה ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טו רצונו הפנימי של כל יהודי
לעשות רצון ה'
מילתא חדת"א

יז מצוה בכפופים - לראש השנה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יח בראש השנה הזמן להתבונן על
תכלית בונת הבריאה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחדת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדק • מגדנות

אוצר פניני החסידות

יְסוּד הַעֲבוּדָה | בראש השנה הזמן להתבונן על תכלית פונת הבריאה א
נחלת שמעון | על האדם להרהר בלבבו בראש השנה 'היום אני מתחיל לעבד את השם יתברך וכל מה שעשיתי עד הנה הוא כאילו נגד מה שראוי באמת לעבדו יתברך' א
לקוטי תורה | 'ראש השנה' - ראש ומחין של השנה | בכל שנה מתחדש גלוי מלכותו יתברך באופן מחדש א
מעגלי צדק | על ידי תשובה על מעשי העבר וקבלה על העתיד נפש האדם מתנקית ויוצא ופאי בדיו ב
דעת משה | אף שהוא יום הדיו יש לשמח מאד על הקדשה וטהרה המשפעת בו למשך כל השנה ב
דרכי צדק | יש לחשב רק מחשבות טובות בראש השנה ועל ידי כך יפתב לטוב ג
שם משמואל | אין זמן המסגל יותר מראש השנה להתהפך לגמרי מרע לטוב ג
דברי אמונה | יש להתעורר בראש השנה על ענין ביאת המשיח ושל א יצא בבזיון בשמים מול שרי האמות ג
פתוחי חותם | בתחלת השנה יש להיות זהיר להתגבר על היצר, לכן נתקנו תפלות מיוחדות לתחלת השנה ג
שער יששכר | תקנו לומר בפיוטי הנמים נוראים שירים ותשבחות מתוך גווי שמחה - כדי לחזק לב בני ישראל לא להיות בעצבות בתפלה אלא לשמח ולבטח בקסד ה' הגדול עלינו ג
שם משמואל | התקיעות - התעוררות עצומה בלב העולה למח עד שמרב השתוקקות נעלית אין האדם מראה שום תנועות היצונית ד
לקוטי שיחות | אמרו לפני מלכות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר ד
שיח שרפי קדוש | יום טוב של ר"ה שקל בשבת - פאשר ר"ה חל בשבת ככניול הקב"ה תוקע עבור בני ישראל והוא יום טוב ה
לקט עני | באור מאמר הרה"ק מברדיטשוב זע"א שבשבת בודאי כותבים הדיו בשמים רק לטובה ה
ויחי יוסף | בר"ה שקל בשבת אין מורא להראות השמחה בגלוי ה
ייטב פנים | המנועות מהתקיעות בשבת פועלת יותר מאשר התקיעות בפעל | בשבת אין להזכיר שום חטא ה
דברי חיים | פאשר חל ר"ה בשבת מדת המלכות מתעלית למקום הרחמים ואין צריך שופר ונגמר הכל מעצמו ו
כנסת יחזקאל | בשבת הוא בחינה שלעתידי לבוא ומתעורר מעצמו אתערותא דלעלא ואין צריך לתקיעת שופר ו
ישרש יעקב | השופר הוא אות נצחון על הסטרא אחרא ובשבת בה אין לה כל שליטה אין נצרך לכך ו

זכרון יחזקאל | בר"ה שקל בשבת מתמתקים הדינים כבר בלילה על ידי הסעודה ו
דרישות חתם סופר | חנה התפללה להושע בבנים - בר"ה שקל בשבת ו
שארית מנחם | רמזי ר"ת בראש השנה שקל להיות בשבת ו
אמרי פנחס | תפלה בכונה בראש השנה מעלה את תפלות כל השנה ז
לקוטים יקרים | חשיבות הכונה באמירת הקרבנות ופסוקי דזמרה וקריאת שמע ובכתיבה בימים הנוראים ז
בית אברהם | 'ודברך אמת' וקנים לעד - מה שאומר האדם בתפלה בפנימיות הלב בימים אלו רשומו נותר על כל השנה ז
לקוטי אמרים | בראש השנה מתפללים בקול פיון שהבקשה על החיים היא זעקה הנגעת ובוקעת מעמק הלב ז
אוהב ישראל | על אף שצריך להתפלל על בני חיי ומזוני, עקר הבקשה תהא על בני בית המקדש וגלוי השכינה ז
ייטב פנים | פונתנו בתפלה על גשמיות הוא כדי שתהא לנו הרחבת הדעת לעבודת ה' ז
שער יששכר | הוראת הבעל שם טוב והרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זע"א שבדורותינו יאה ומתן להתפלל בימים הנוראים על צרכי גשמיות ופרנסה ז
כנסת דוד | אף שקדוש אתה' ונעלה מגשמיות 'אין לנו אלוה מבלעדיך' לבקש ממנו ז

אוצרות גאוני הדורות

נפתלי שבע רצון | ראש השנה הראשון במדבר לאחר נתינת התורה חל בשבת ז
שער המלך | ערבוב השטן על ידי פח השבת ח
תוכחת חיים | בראש השנה שקל בשבת וזדרו לשוב בתשובה שלמה לפני המקום ח
תורה לשמה | תקוני השופר נעשים בשבת מאליהם מכח קדשת השבת ח
אמרי יצחק | על ידי שמירת השבת מוכח שיששראל בנים למקום ומועילה להן התשובה לכפר ט
אור הצפון | השגת מדרגות נעלות וגבוהות ביום השבת על ידי שמירת שבת כמו על ידי תקיעת השופר ט
אהבת חיים | כתיבה וחתומה בספרן של צדיקים על ידי שמחזיק את חברו לצדיק וירא שמנים ט
אזור אליהו | המשכת פח השקחה מכל העונות והחטאים על ידי אמירת פסוקי תשליח על המים ט
מעשי צדיקים ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

מחברים
 הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ראש השנה

עבודת היום

יסוד העבודה

רבי אברהם מסלונים זיע"א

בראש השנה הזמן להתבונן על תכלית פגנת הבריאה

ענין ראש השנה הוא על דרך משל, כמו המלך שיסד מדינה אחת בכדי שיתגלה מלכותו עליהם ויעשה עמהם טובות גדולות באין שעור, ובפרט לבניו בני מלכים אשר שם, ובהמשך הזמן אשר חטאו היה דן אותם על פי מדותיו, מטה כלפי חסד, וגם מלך במשפט יתנהג.

והנה ראה המלך אשר קבע יום אחד בשנה אשר אז ישוב אליו מחשבתו הראשונה ויחקר אם פדאי הוא כל יסודות ובנין המדינה אשר עשאהו.

וביום הנ"ל בא יראה ופחד לבני המדינה, כי פן יתחרט המלך על שרש הדבר של המדינה. על פן מה עשו, התבוננו בשרש פגנת הבנין ויסודו - שהיתה בשביל התגלות מלכותו, וגם בשביל חפץ מדת טובו, וכזה היה התעוררות המלך מעצמו אז בטרם יסדו.

וכן עשו גם כן כל בני המלך, שהתחרטו על כל מעשיהם הרעים והשיבו אליהם מחשבותם, והעלוהו לאביהם המלך עם גדל התעוררות קבלת מלכותו עליהם, וגם שיכוננו מעתה בכל ענינים כי יהיה כל פונתם פי אם לעשות נחת רוח לפני אביהם המלך, ועל ידי זה גרמו התעוררות אביהם המלך בהתחדשות רצונו ומחשבתו לטובה, דהינו התגלות מלכותו וטובו מחדש.

ודבר זה הוא יסוד והתחלת המחשבה הכוללת, שנעשה אז שרש הנהגת כל השנה לטובה, ולפי גדל המשכת רחמים שגורמו למלך אז, כן על פי זה יהלכו כל סדרי הנהגתו כל השנה, כמו האילן הוא הולך וגדל על פי טובת ותקון השרשים, ולזה נקרא ה'הרת עולם', כמו המשכת הטפה וכמו מין נוקבין שאשה מורעת תחלה, כמו כן נעשה שלמות הגוף והעבור.

ולזה צריכים בית ישראל להתעורר מאד בתשובה ובגדל קבלת מלכות שמים עליהם בימים אלו. והנה רצון המלך שיתפשט מלכותו בלב בניו שיהיה כולל קבלתם מפני כל פחות נפשם דהינו בעשרה מדות שלהם, ולזה הוא עשרת ימי תשובה:

נחלת שמעון

רבי שמעון מדאברמיל זיע"א

על האדם להרהר בלבו בראש השנה 'היום אני מתחיל לעבד את השם יתברך וכל מה שעשיתי עד הנה הוא כאין נגד מה שראוי באמת לעבדו יתברך'

ראש השנה נקרא 'ראש', שיום ההוא ראש וכלל כל הימים, ויום הפפורים חור וכלל, ובהיות כן ראוי לכל איש ישראל לקרב את עצמו לעבודת בוראו ביום ההוא בדחילו ורחימו ובהתלהבות גדול למסר נפשו לשמו יתברך, וידמה בעיניו כל מה שעשה לפניו ממצות ומעשים טובים כאלו לא עשה כלום.

כי זה כלל גדול, מי שמתלהב נפשו להשם יתברך באהבה גמורה מבין שכל עשיותיו אינם נחשבים לכולם לפי הראוי לו יתברך, כי כל העולמות עליונים ותחתונים ומלאכי מעלה קדושים משרתי עליון כלם עומדים ביראה ואימה ועובדים השם יתברך בחשק גדול ואין די להם ולא מספיק להם עבודתם אלא תמיד חושקים ומתלהבים לעבודתו יתברך עד אין סוף וחקר.

ומה נחשב הוא האדם קרוץ מחמר בעולם השפיל ומשפיל לאמר כי כבר השלים עבודתו או עשה קצת מעשים טובים כפי הראוי לו יתברך ויתעלה, ואם אף שנים יחיה האדם אין די ואין סוף להיות נקרא אפלו התחלה לעבודתו כראוי, אלא בכל יום יחשב האדם השלם היום אני מתחיל לעבד את בוראי יתברך בחשק נמרץ, וכן בכל יום יוסיף אהבה ועבודה, וכבר זכרנו מזה בפרשת תבא כי זה הוא השלמות האמתי.

ומכל שכן ביום הזה דראש השנה שהוא ראש וכלל כל השנה, בקום למשפט אלהים תהיה תקופה האמונה בלב האדם לאמר - היום אני מתחיל לעבד את השם יתברך וכל מה שעשיתי עד הנה הוא כאין נגד מה שראוי לו יתברך ממני.

ולזה רמזו רז"ל (ביב קמו) אמר רב זכיד האי יומא קמא דריש שתא אי תמיים בלה שתא תמימא אי קריר בלה שתא קרירא, רצה לומר אם האי יומא דראש השנה הוא בתמימות ובהתלהבות

לעבודת השם ובמסירת נפש כאשר זכרנו למעלה, יסיע לו השם יתברך ויוסיף לו אהבה על אהבתו בכל יום יותר וכלא שתא יהיה בתמימות ובהתלהבות לקרב נפשו יותר ויותר לעבודתו יתברך.

ואם חס ושלום יהיה בהאי יומא קרירא - בלתי התלהבות, רק כמצות אנשים מלמדה פדרך רב המון עם בעונותנו הרבים, אזי כולא שתא יהיה כן, כי כבר אמרנו שראש השנה ראש וכלל כל השנה, ומה יתרון בעמלו.

באור כל שנה שרשה בתחלתה סופה שיש לה אחרית

וגם כן רמזו לזה מה שדרשו רז"ל (ר"ה טו) מראשית השנה ועד אחרית שנה (דברים יא יב) כל שנה שרשה בתחלתה וכו' סופה שיש לה אחרית, וזה ממש כאשר אמרנו, כי שנה שרשה בתחלתה בריש שתא בתכלית העני - כאלו אין בידו כלום מצות ומעשים טובים כפי הראוי, מחמת שמשים אל לבו גדל קדושתו יתברך דהוא רב ושליט ועקרא דכל עלמין עליונים ותחתונים מלך גדול ונורא, מיד יגיע אליו היראה והאהבה ויתחמם לבבו בקרבו בתשוקה וחיפצה לקרב נפשו להשם יתברך במסירות נפשו וגופו.

ואז בודאי שיש לו אחרית טוב, כי כן יסיע לו השם יתברך כל השנה להיות מוסיף כל יום כל ימי חייו. והכלל גופא פתר רישא גרירא, גם הרגלים שהם המדרגה התחתונה אינם פועלים דבר בלתי הראש שהוא שכל האדם, כן ראש השנה נקרא לזה 'ראש' שכל השנה נגרר אחר זה היום:

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

ראש השנה - ראש ומחין של השנה | בכל שנה מתחדש גלוי מלכותו יתברך באפן מחדש

הנה כל החדשים נקראו 'חדשי השנה', מה שאין כן תשרי נקרא 'חדש' סתם, חדוש כללי לכללות העולמות והתהוותם מאין ליש, לפי שבו ראש השנה שהוא בחינת ראש ומחין של השנה.

כי הנה בחינת עולם שנה נפש שוה, שפמו שיש בנפש ראש ומחין שבו

השנה ולשמר עצמו מהם מכאן ולהבא, דהשתא נעשה ככריה חדשה, שעל ידי שיחקר ויירש במה שחטא בימות השנה וישוב עליהם בתשובה פראוי, בזה מנקה ומטהר הנפש רוח נשמה שלו ולא ישאר בהם רשם, כי החטא עושה רשם ופגם בנפש, והעון עושה פגם גם ברוח, והפשע עושה פגם גם בנשמה.

וכשעושה תשובה פראוי נטהרים כל הנפש רוח נשמה ולא נשאר בהם שום רשם ונקרא חלק אלוה ממש ויחלו ויחללו ולא יש לסטרא אחרא תפיסת יד בו. ועל זה אמר 'לך אני הושיעני' דהינו כל עצמי אני בכללותי שלך אני ולא נשאר לסטרא אחרא שום חלק ותפיסה בי כלל.

והטעם משום 'כי פקדיך דרשתי' פקודיך הם הנפש רוח נשמה כמו שכתבנו, דרשתי וחקרתי בהם עד שטהרתי וזכתי אותם זכור ועל ידי זה נעשיתי ככריה חדשה. והנה דרשתי גימטריא בראשית עם הכולל דהינו פיון דעכשו ראשית השנה והני כתחלת בריאת העולם אם בן נעשיתי אני עכשו ככריאה חדשה ומחל לי על מה שעבר ועזרני על כבוד שמך מכאן ולהבא:

השמחה והדאגה המסתרת בפחד

דעת משה

רבי משה אלנקים בריעה מקוץ ניץ זיע"א

אף שהוא יום הדין יש לשמח מאד על הקדשה וטהרה המשפעת בו למשך כל השנה

ראש השנה הגם שהוא יום הדין, מכל מקום נמשך ממנו קדשה וטהרה על כל ימות השנה, באשר שהוא ראשית וכוללת השנה, והגם שהוא יום הדין מכל מקום יום קדוש וטהור הוא ויבדאי יש בו שמחה גם כן.

וזכורני פד הוינא טליא הייתי תמיד מתמה עצמי על כבוד הרב הקדוש אבי אדוני מורי ורבי זצלה"ה (המגיד מקוץ ניץ זיע"א) שבראש השנה היה שמח למאד, ולכאורה ביום ההוא לשמחה מה זו עושה, אמנם הוא הדבר אשר דברנו, מתמת שהוא ראשית השנה יורד בו קדשה וטהרה וכל טוב לכל ימי השנה:

כללי של שנה הבאה. והמשכת החיות כללי של שנה שעברה הוא בבחינת הסתלקות בתחלת ליל ראש השנה.

הטעם שר"ה הוא יום הדין

ולכן ראש השנה הוא יום הדין, שבו דנין את האדם על מעשיו שעברו בשנה שעברה, כי להיות עוד התחדשות החיות כללי של שנה זו, יש על זה כמה קטרוגים על האדם אם ראוי הוא לכהן להיות נמשך על ידי רצון העליון ברוך הוא בגלוי מלכותו ותברך, מפני כמה פריקת על שיש שאינם מקבלים עליהם תמיד על מלכות שמים באהבה וברצון כי אם לפרקים ועתים מזמנים שזוכר את מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, מה שאין בן כל היום פונה למחשבתו כל אחד ואחד לפום מאי דיבע בנפשיה.

ובפרט מי שאינו נזהר הן בסור מרע והן בועשה טוב, כל אחד ואחד לפי מדרגתו, שאי אפשר להיות המשכת רצון העליון ברוך הוא לגלוי מלכותו ותברך כשיש חס ושלום פריקת על מלכות שמים למשה, מאחר שאין מקבלים עליהם על מלכותו ותברך ברצון.

והנה הדרך להמשכת רצון העליון ברוך הוא להיות גלוי מלכותו ותברך לקיום והתהוות העולמות, הוא בכל השנה על ידי עסק התורה והמצוות, שהם הן רצונו וחקמתו ותברך, דהינו רצון העליון המלבש בחכמה, דאורייתא מחכמה נפקת, שהם בחינת טעמי המצוות שיתגלו לעתיד, שהוא המשכת אור אין סוף ברוך הוא הגנוז בכל מצוה לפי בחינתה וערכה (ררושים לר"ה נג, ד - נד, א):

יום הדין

מעגלי צדק

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על ידי תשובה על מעשי העבר וקבלה על העתיד נפש האדם מתנקית ויוצא זכאי בדין

לך אני הושיעני כי פקודיך דרשתי (תהלים קיט צד). לפי מה שכתבנו דזה מירי בראש השנה שכל בני העולם עוברים לפניו ותברך למשפט וכל אחד ואחד דן אותו כפי מעשיו, ובני ישראל על ידי שהם שבים בתשובה ומתפללים פראוי ותוקעים שופר, בשביל זה הקדוש ברוך הוא מוציא משפטם לאור.

הנה העקר בזה הוא שאריך האדם לדרש ולחקר במעשיו שעבר עליהם בימות

גלוי פללות החיות וממנו נתפשט ונמשך באברים חיות פרטי לכל אבר לפי מזגו ותכונתו, כך הוא בעולם וישנה. 'עולם' בחינת 'מקום' ו'שנה' בחינת 'זמן', שבראש השנה הוא גלוי פללות החיות, וממנו נמשך חיות פרטי לכל חדש, כי כל חדש הוא התחדשות החיות מאין ליגש.

אך בכל חדש הוא התחדשות חיות פרטי, ובראש השנה השנה התחדשות חיות כללי לכל השנה. ובכל שנה מתחדש חיות כללי אחר, וחדוש זה הוא להיות גלוי מלכותו ותברך בחינת ממלא כל עולם אפלו בעולמות עליונים.

גלוי מלכותו ותברך תלוי במעשה התחתונים

אך הנה גלוי זה תלוי במעשה התחתונים. דהנה מלכותך מלכות כל עלמים (תהלים קמה יג) כתיב, פרוש 'עולמים' לשון העולם, שקדם התהוות העולמות היה הוא ושמו בלבד, וכדי שיתהוו העולמות מאין ליגש צמצם והעלים אור שפע אין סוף ברוך הוא שלא יהיה רק גלוי מלכותו ותברך. שמגלוי מלכותו ותברך לבד הוא שחיים וקנמים כל העולמות עליונים ותחתונים.

והנה צמצום זה אינו אלא לגבי העולמות, אבל לגבי הקדוש ברוך הוא אין שום שנוי חס ושלום. ונקרא המלך המרוקם לבדו מאד, פרוש שהוא בבחינת לבדו כמאז וקדם שנברא העולם.

ומה שנמשך גלוי מדת מלכותו ותברך, הוא כמו שנאמר 'ה' מלך גאות לבש כור' (שם צג א), שנתלבש בלבוש גאות להיות מלך שמו נקרא, שבו עלה ברצונו ותברך להעלים ולהסתיר אור ושפע אין סוף ברוך הוא בכדי שיתהוו עולמות בירידות והשתלשלות המדרגה עד שיהיה עולם הזה השפל הגשמי שבו נעשה משפן האדם - כדי לאהפכא חשוכא לנהורא ויהיה יתרון האור הבא מן החשך.

ומהו תכלית היתרון הזה של האור שמתוך החשך, כך הוא רצון העליון ברוך הוא למעלה מבחינת חכמה והשגה.

והנה תחלת בריאת העולמות היה כשעלה ברצונו מעצמו בחדס חנם, כמו שכתוב 'כי אמרתי עולם חסד יבנה', אבל מאז והלאה הנה המשכת רצון זה תלוי במעשה התחתונים.

והנה עקר זמן המשכת הרצון זה הוא בראש השנה שבו התחדשות החיות

בתפלה, ותחלת היום הוא בתפלה. וכל זה כדי שיהיה אדם זריז בתפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר ע"א א) קדמה לרשיעא עד לא יקדמנף (פרשת בא):

שער ישטנר

רבי חיים אלעזר ממנוקאטש זיע"א

תקנו לומר בפיוטי הימים נוראים שירים ותשכחות מתוך נגוני שמחה – כדי לחזק לב בני ישראל לא להיות כעצבות בתפלה אלא לשמח ולבטח בחסד ה' הגדול עלינו

בירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) דרש על הכתוב 'עבדו את ה' ביראה וגילו ב'רעדה' (תהלים ב יא), אמר רב אחא לכשיבוא יום רעדה תגילו, עד כאן לשונו הקדוש. ואין פרוש להדברים מהו פננתו ליום רעדה ושצריכין לשמח אז.

והנה בכבלי (ברכות ל: וכן ביומא ד:) נאמר להפך במקום גילה שם תהא רעדה, הינו שלא להקל ראשו גם בעת שמחה, אבל לפי דברי הירושלמי צריך עיון להבין פננתו.

ונראה דקאי על יום רעדה הוא יום ראש השנה יום פפור, וכמו שאומרים זוחלים ורועדים מאימת הדין, עם כל זה תקנו בפיוטים שירים ותשכחות, ונוהגים לומר אותן בנגוני שמחה – כדי לחזק לב בני ישראל באמצע הרעדה שלא להיות בעצבות חס ושלום בתפלתנו, רק לשמח ולבטח בה' ובחסדו הגדול עלינו.

וזהו שנאמר 'עבדו את ה' ביראה' – בימים נוראים שהעבודה הוא ביראה, וכשיבוא יום רעדה – יום ראש השנה פננזכר, תגילו – בעת אמירת ושרות פיוטי תהלת ה', ובזה נמתקו הדינין בשרשן בכינה עלאה דמנה כל חידין נפקין פנודע:

תפלת יום א' דראש השנה כוללת את תפלות כל השנה

נודע בספרי תלמידי רבנו הפעל שם טוב זי"ע כי ראש השנה כמו כן הוא בחינת ראש מפל השנה בכל ענינים וכל התפלות והמעשים הנעשים בו המה ראש ושרש השנה, ולפי זה התפלה שמתפלל ביום א' דראש השנה הוא כולל כל התפלות של השנה בלה.

והעקר התפלה הוא להליב לבבו ונפשו להשם יתברך בעבודה שבלב זו תפלה כמו שאמרו רז"ל, ובפרט ביום א' דראש השנה שאז העקר הפנימיות וצרכי הנשמה פננזכר, על פן אם מתפלל בפנימיות התלהבות לבו וישפך נפשו להשם יתברך

דנים את כל שרי מעלה ושר כל מדינה ואמה ולשון מה שיהיה אתם במשך השנה, מי יצליח ומי שיפסיד במשך השנה, וביום זה נכנס גם משיח צדקנו לדין בפני בית דין של מעלה ומבקש שגם לו יתנו חלקו וכי כבר יגיע עת התגלותו וישועת ישראל.

ובעונותינו הרבים זה שנים רבות שבכל ראש השנה נכנס יוצא בחרפה ובבושה לעמת כל שרי מעלה, על פן צריכים אנו להכין עצמנו בתשובה שלמה ביום זה שלא יגרם חס ושלום עפוב הגאולה, ומשיח צדקנו לא יצא גם השנה בחרפה ובבושה בעונותינו הרבים.

עקר החזק בדורנו אמונה כ"ג עקרים והשגחה פרטית

והעקר בדורנו זה שהוא בתכלית השפלות, הסתר בתוך הסתר, והנסיגות עצומים ומתגברים מיום ליום, להתחזק באמונה שלמה בכל הי"ג עקרים ובהשגחה פרטית, ולדעת שגם בכל ההסתרות טמון ונמצא הבורא יתברך.

וכמו שמוכא בספר תולדות יעקב יוסף בשם הפעל שם טוב הקדוש על הפסוק 'אנכי הסתר אסתיר וגו'' (דברים לא יח) שגם בכל ההסתרות טמון ומסתר האנכי, וכמו שנאמר 'עמו אנכי בצרה' (תהלים צא טו), שהשכינה הקדושה נמצאת איתנו בכל מיני הסתרות, ובזכות האמונה בשלמות נזכה במהרה לגאולה השלמה המקנה:

תפלות היום

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בתחלת השנה יש להיות זהיר להתגבר על היצר, לכן נתקנו תפלות מיוחדות לתחלת השנה

'החדש' הנה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לתדשי השנה' (שמות יב ב). יש לדקדק למה כפל בפסוק הנה וחדש ואמר ראשון הוא לכם לתדשי השנה. אלא בא לומר, דהשכינה תהיה זהיר בה בראשית כל דבר, דעקר כל דבר הוא בכניסתו, כמו שאמרו הראשונים זכרונם לברכה דבתחלת השנה יהיה זהיר האדם בתשובה ובתפלה פראוי, כדי כשיתגבר על יצרו בתחלת הענין יצרהו ויצרו, וכן יהיה תמיד.

ולפיכך נתקנו תפלות משנות לתחלת השנה, וכן בראש חדש ובתחלת השבוע, והכא נמי בלילה תחלתה הוא

דרכי צדק

רבי זכריה ממדל מירוסלאב זיע"א

יש לחשב רק מחשבות טובות בראש השנה ועל ידי כך יכתב לטוב

גלה רבו של מורי ורבי: בראש השנה יום פפור הפתיכה הם המחשבות שחושב, לכן ירגיל עצמו ביומי הדינה בראש השנה לחשב על עצמו ועל כל ישראל רק מחשבות טובות לחיים ושלום, ולא ישגיח על כל סימנים רעים חס ושלום, כי היצר המתפנן זורק במחשבתו מחשבות לרע, כגון מחשבות מיתה.

לכן ירחם על עצמו, וידחה אותן המחשבות על ידי שיחשב בעצמו שהוא רוצה למסר נפשו ביד גוים להיות נהרג על קדוש ה' לקים מצות עשה ונקדשתי, ויבטלו אותן המחשבות שחשב, או יהפך אותן המחשבות לצרופים על ידי שם הנו"ה במלוי יודין:

סגלת היום

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

אין זמן המסגל יותר מראש השנה להתהפך לגמרי מרע לטוב

נראה מהפסוק שההתחלפות בבטן לאה ולד זכר לדינה היתה בראש השנה. ויש לתן טעם לזה, כי כבר אמרנו שראש השנה באשר הוא ראשית הוא כולל כל המתחלפין, ועל פן נעשה בו חלוף זה.

ואיש הנלכב יקח מזה תוכחת מוסר לנפשו – שאין זמן מכשר להתהפך מרע לטוב יותר מראש השנה, כי אם בגוף בפעל ממש כף, ברוחניות הענינים על אחת כמה וכמה (ר"ה תרע"ד):

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

יש להתעורר בראש השנה על ענין ביאת המשיח ושלא יצא כביוון בשמים מול שרי האמות

הנה ביאת משיח צדקנו אשר בנה תלוי גם ישועת השכינה הקדושה וישועת כלל ישראל, תלוי ביום זה, ומי גבר יצדק ויאמר בברור שהוא אינו אשם בדבר, ומי יודע אם לא הוא גורם חס ושלום עפוב הגאולה.

גלויו של הישמה משה זיע"א על הדין בשמים ויציא משיח כפחי נפש

מוכא בישמח משה שבכל ראש השנה

יסוד שתי הכאורים תלוי בנגד אמירת הפסוקים

ויש לומר, ש'יסוד הפלוגתא – אם יובמה בשופר' קאי על תקיעת שופר, או שזהו טעם לאמירת פסוקי שופרות – הוא בנגד אמירת הפסוקים בכלל, שיש לבארו בשני אפנים:

א, אמירת הפסוקים היא עצמה פועלת שימלך הקדוש ברוך הוא על ישראל ויזכרם לטובה, וכפשוטו לשון חז"ל 'אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו' וזכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו'.

ב, עצם הענין ד'תמליכוני עליכם' ו'יבא לפני זכרוניכם כו'' נפעל על ידי בקשת ותפלת בני ישראל – מלך על העולם וכו', 'זכרנו וכו' – ואמירת פסוקי מלכיות וזכרונות היא רק להביא 'ראיה' מן התורה על ענינים אלו.

ומזה בא החלוק בין שני הפרושים ב'יובמה בשופר': לאפן הא' הנ"ל שאמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו' וזכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו' פרושו, שאמירת הפסוקים עצמה פועלת ענינים אלה, אי אפשר לפרש ש'יובמה בשופר' הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות (שהרי הפעלה דשופרות אינה על ידי אמירת פסוקי שופרות אלא על ידי התקיעה בפעל) – ולאפן זה, הסיים 'יובמה בשופר' בא לפרש טעם התקיעה בעת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות (כ"ג ל);

מה שאין פן אם פלוגת ענין אמירת הפסוקים אינו אלא להביא ראיה מן התורה על הענינים הנעשים בראש השנה, אזי גם 'יובמה בשופר' מתפרש כטעם על אמירת פסוקי שופרות, שמביאים ראיה מן התורה על פעלת ענין השופר.

ועל פי זה, גם להפירוש ש'יובמה בשופר' הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות, אין צריך לדחוק שהפירוש ד'יובמה בשופר' הינו פסוקי שופרות (הפך הפרוש הפשוט דקאי על התקיעה בשופר) – אלא שענין זה ד'יובמה בשופר' (שהענינים דמלכיות וזכרונות נפעלים על ידי תקיעת שופר) הוא גופא הטעם לאמירת פסוקי שופרות, דכיון שכל עניני ראש השנה נפעלים על ידי תקיעת שופר – לכן אומרים פסוקי שופרות, להביא ראיה מן התורה על תכין ענין השופר.

גרסת התוספתא

בתוספתא (ר"ה יא, א) הגירסא: 'אמרו לפני כו' שופרות כדי שתמלך עליהם ותפלתכם בתרועה לפני, שלפי גירסא זו מפרש בברייתא טעם לאמירת פסוקי

בחדר מיוחד הנסמך לבית המדרש, שבחדר ההוא התפלל תמיד כבוד קדשת זקני וצלה"ה, וראה אותו בעת התפלות והתקיעות כמו עמוד בלי שום תנועה רק פניו היו בוערות כלפידים.

ונראה שהתקיעות מעוררין זה, באשר באין מפנימיות הלב בלתי תנועת ה' מוצאות הפה, על פן בכחם לעורר גם פן בחינה זו שהיא למעלה מן התנועה בכל אחד ואחד כפי מהותו בצד מה, וזוהי זכירת עקרת יצחק ומתמלא עליהם רחמים וכו' (ליל ב' דר"ה תרע"א):

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, וכמה בשופר

תנו רבנן תקיעות וברכות של ראש השנה . . מעבכות, מאי טעמא אמר רבה אמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני בראש השנה מלכיות וזכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, וזכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, וכמה בשופר (ר"ה לד):

שתי אפנים בכאור 'יובמה בשופר'

בפרוש סיום המאמר 'יובמה בשופר' כתב הריטב"א (ר"ה טו) ד'אכולהו קאי, במה ראוי להמליכו ולהזכירו וזכרוניכם לפני, בשופר . . והינו דעבדינן נמי תרועה במלכיות כו'. והקשה, שאם פן נמצא ש'עדין לא נתן טעם לפסוקי שופרות'. **ומתירן** בשני אפנים: א, 'דלא צריך (לפן טעם על פסוקי שופרות) דהא פשיטא, דכיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר'. ב, ד'יובמה בשופר' פרושו פסוקי שופרות, ש'ברכת השופרות היא על שם השופר, שאף כשאין לו שופר יאה מזכירו וקובע לו ברכה.

וכך לשון התוספתא שופרות כדי שתמלך ותפלתכם בתרועה, כלומר בהזכרת תרועה – והינו, ש'יובמה בשופר' פרושו שעל ידי אמירת פסוקי שופרות עולות התפלות (דמלכיות וזכרונות) לפני הקדוש ברוך הוא.

ונמצא, שיש שני אפנים לפרש 'יובמה בשופר': לפרוש הא' הפונה היא לבאר הטעם שתוקעים במלכיות וזכרונות – שהטעם הוא כי 'יובמה בשופר' (יובמה ראוי להמליכו ולהזכירו כו, בתקיעת שופר); ולפרוש הב' הרי זה טעם על אמירת פסוקי שופרות (שעל ידי אמירת פסוקי שופרות (הזכרת תרועה) 'תמלך עליהם ותפלתכם').

פי יחס לבבו בקבלת על מלכותו יתברך שמו באמת נמצא הוא ראש לכל השנה שנוקה פן להתפלל בראוי ולהליכ לבבו להשם יתברך:

תקיעת שופר

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א התקיעות – התעוררות עצומה בלב העולה למח עד שמרב השתוקקות נעלית אין האדם מראה שום תנועות חיצוניות

הנה נסיון העקדה היה אצל אברהם אבינו עליו השלום הנסיון הגדול של כל נסיונותיו, וזהו שאמר לו השם יתברך קח נא את בנך את 'חידך' (בראשית כב ט), הינו שהנסיון היה בבחינת יחידה שבלב, ורצה השם יתברך שתתגלה זאת הבחינה אצלו בפעל, ועל ידי זה תשאר לבנו גם פן, כי מה שהוא בתכלית ההעלם בלב אין בו פח להוריש לבנו.

ועל ידי כן כל אחד ואחד מבני ישראל הוא עלול למסר נפשו להשם יתברך, רק שהוא בהסתור ונקראת אהבה מסתרת, ובנסיון העקדה נתגלתה זאת הבחינה אצל אברהם אבינו עליו השלום, וכאשר הבחינה הזאת נתגלתה ושולטת באדם, לא שייך אצלו עוד שום חטא כי הוא למעלה מבחינה חטא.

והנה בחינה זאת באה ונתגלתה באדם על ידי התעוררות הלב מאד מאד עד שאין הלב יכול להכיל השתפכות הנפש ועולה למעלה עד המוח, ובאשר הלב הוא מתגעגע תמיד, על פן כל עוד שהשתפכות הנפש היא רק בלב לבד, נראה באדם הנה תנועות פריעות והשתחיות, אצל כשהתגברה עד שעלתה למח שוב אין בו שום תנועות.

מדרגת רכב הקדוש רבי נטע מחעלם זיע"א

וכמו שספר כבוד קדשת אבי אדמו"ר וצלה"ה הריני פפרת משכבו, שהרב הקדוש רבי נטע מחעלם ז"ל היה יום הפורים בלובלין אצל הרבי וצולה"ה, ולא נכנס לבית המדרש כל יום הפורים, רק ישב מבחוץ באבן דומם, ואמר הרבי ז"ל מלובלין שפך היתה הפונה בבריאת העולם, והנה בכל ראש השנה נתגלה זה בצד מה, על פן נקרא ראש השנה בחינת ראש.

האדמו"ר מקוצק זיע"א בעת התפלות והתקיעות ללא שום תנועה

וספר כבוד קדשת אבי אדמו"ר וצלה"ה שהוא התפלל ראש השנה בקאצק

ראש השנה שחל בשבת

שיח שרפי קדוש

רבי שמחה בונם מפרשיסקא זיע"א
יום טוב של ר"ה שחל בשבת - כאשר
ר"ה חל בשבת כביכול הקב"ה תוקע
עבור בני ישראל והוא יום טוב

אננס רחמנא פטריה (בבא קמא כח:). שמעתי
בשם הרבי רבי בונם זי"ע זצ"ל,
אין הפרוש 'רחמנא פטריה' שהוא פטור
לגמרי לעשות את המצוה. לעולם הוא
מחייב לעשותה, רק שאינו יכול לעשותה
מחמת אננס, אזי 'רחמנא', הקדוש ברוך
הוא, עושה מצוה זו בשבילו והוא פטור.
וזהו הפרוש, 'רחמנא' - הקדוש ברוך הוא
- 'פטריה', כי הוא עושה עבורו את
המצוה.

וזה פרוש הגמרא (ראש השנה כט:), יום טוב
של ראש השנה שחל להיות בשבת,
במקדש היו תוקעין אכל לא במדינה.
שישראל אנוסין הם שאינן יכולין לתקוע,
אזי - הקדוש ברוך הוא תוקע עבורם.

וזהו הענין שכתוב 'יום טוב של ראש
השנה', שאם חל ראש השנה בשבת,
ליהודים זה יום טוב, מפני שהשם תברך
נעשה להם בעל תוקע. ואם הקדוש ברוך
הוא הוא הבעל תוקע - אז כל הפגנות
והיחודים נעשים כראוי:

לקט עניי

רבי משה מקוסוב זיע"א
באור מאמר הרמ"ק מברדיטשוב זיע"א
כששבת בוראי כותבים הדין בשמים רק
לטובה

הרב הקדוש מברדיטשוב ז"ל אמר בראש
השנה שחל בשבת, איך אומרים
האינדא 'בראש השנה' כתבוי', והרי בשבת
אסור לכתב, אלא על כרחך שפותבין רק
לשנה טובה וזה מתר מטעם פקוח נפש.
ויש לכאר הפגנה, דאם לא היו כותבין
כלל עדין יש בזה סכנת נפשות, כי
הוי כמו הבינונים וממילא יש עוד למקטרג
רשות להשטין, מה שאין כן אם כבר נכתב
לטובה:

באור נוסף

עוד יש לומר, שהוא פקוח נפש לכתב
לטובה לאלתר בשבת, דהינו אם
מהרהר בתשובה אותה שעה, כי מי יודע
מה יהיה למחר. והוא מתסדי השם תברך
לא להביט און בייעקב מן העבר ומן
העתיד, אלא כמאמרם ז"ל (ר"ה טו:)
דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה
שעה [שעת הדין] וכו':

שופרות (ובהגהות חשק שלמה לר"ה טז, א פתב דבן
יש להגיה בגמרא. ולקאורה דחק גדול. יותר נראה לי
שהן ב' שיטות בגמרא אמירת הפסוקים).

זאת ועוד: גם לפי מה שנתבאר לעיל
שיש מקום לפרש שפונת הגמרא
ב'ובמה בשופר' היא, שזהו טעם לאמירת
פסוקי שופרות - הרי מדגש שהפעלה
עצמה היא על ידי השופר - מה שאין
כן בתוספתא שמפרש 'שופרות כדי שתעלה
תפלתכם כו', שמה מוכח, שאמירת פסוקי
שופרות היא הפועלת שתעלה תפלתכם
כו'.

ועל פי זה יש לומר, שלשיתת התוספתא,
אמירת פסוקי שופרות יש בה ענין
נוסף על תקיעת השופר עצמה (ולא שהאמירה
היא רק טפלה להתקיעה, כנ"ל), ויש לה פעולה
נפרדת מעצם תקיעת שופר - שאמירת
פסוקי שופרות היא הפועלת שתעלה
תפלתכם בתרועה [-בהזכרת תרועה] לפני'.

ומצינו שני אפנים אלו - אם אמירת
פסוקי שופרות היא רק טפלה
לפעלת השופר, או שהיא פעלה בפני
עצמה - גם בפנימיות התורה, שיש שני
באורים בטעם אמירת פסוקי שופרות:

א, תורה נקראת 'תורה אור', אור וגלוי.
וזהו ענין אמירת פסוקי שופרות -
פסוקים של תורה - שפדי שפעלת השופר
תמשך ותתגלה למטה, אומרים פסוקי תורה
בענין השופר.

ב, הפעלה על ידי אמירת פסוקי שופרות
היא למעלה מפעלת תקיעת השופר
עצמה, דאף על פי שתקיעת שופר היא
מצוה דאורייתא, ואמירת הפסוקים רק דרבנן
- מכל מקום, מצד המעלה שבדברי תורה
על קיום מצוה, יש עלוי בהפעלה שעל
ידי אמירת פסוקי שופרות לגבי תקיעת
שופר עצמה, וכמבאר בזה, שאמתית הגלוי
שיהיה לעתיד במדרגה העליונה ביותר
נמשך עתה בראש השנה באמירת (פסוקי)
שופרות'.

יחודו של ראש השנה שחל בשבת על
פי הנ"ל

וענין זה נוגע ביחוד בשנה שיום טוב
של ראש השנה חל להיות בשבת
[כבשנה זו] - שאף על פי שאין תוקעין,
מכל מקום גם אז אומרים פסוקי שופרות,
המשכת התגלות עליונה ביותר, בדיגמת
אמתית הגלוי שיהיה לעתיד, במהרה בימינו
אמן (חל"ד עמ' 181 ואל"ך):

ויחי יוסף

רבי יוסף מפאפא זיע"א
בר"ה שחל בשבת אין מורא להראות
השמחה בגלוי

יום טוב של ראש השנה שחל להיות
בשבת וכו'. מדקדקים העולם למה
קתני 'יום טוב' של ראש השנה, הרי ליה
למימר ראש השנה שחל להיות בשבת
[ועיין בספר ויגד יעקב מה שכתב אבי
אדוני מורי ורבי זצ"ל דברים נחמדים
בוה].

ויש לפרש בהקדם דברי הטור (אורח חיים
תקפא) בשם המדרש (ילקוט רמז תתפח)
על פסוק 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים
קרבים אליו' (דברים ד ז), מנהגו של עולם
אדם שיש לו דין לובש שחורים וכו', אבל
ישראל לובשים לבנים ומתעטפים לבנים,
שיודעין שהקדוש ברוך הוא נעשה להם
גם וכו', עיין שם.

אמנם לא נכון להראות השמחה בגלוי,
מחמת חשש קטרוג מדת הדין,
שלא יקטרג חס ושלום שאין מפחדין
מאימת הדין, אלא השמחה צריכה להיות
בהסתור, ובגלוי יהיה בפתח.

וכל זה בראש השנה שחל בחול, אבל
בראש השנה שחל בשבת, רשאים
להראות השמחה בגלוי, שאז לא שייך
חשש קטרוג זה, פנין ששבת הוא זמן
שמחה ואהבה, אם כן שפיר הוא 'יומא
טבא' כשחל ראש השנה להיות בשבת:

ייטב פנים

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א
המנעות מהתקיעות בשבת פועלת יותר
מאשר התקיעות בפעל | בשבת אין
להזכיר שום חטא

כל זה כשחל ראש השנה בימי החל, אז
רשות להתודות ולבקש על חטאי
ופשעיו בעת תקיעת שופר כמבאר בספרים
הקדושים, אבל בשבת דביה רעוא דרעוין
ולית זעפין ודינא לא שלטא ביה, אסור
להזכיר שום חטא ועון ופשע.

באור הפסוק 'שכתון זכרון תרועה' על
דרך משל נאה | בסתר הלב יש להעלות
מורא ופחד גם בשבת

וכבר כתב בספר קול יעקב (פרשת אמור)
על ענין זה משל, על דרך סותר
גדול שנתדלדל ועודנו היה מפרסם לעשיר,
פעם אחת בא אליו הבעל חוב שלו בערב
שבת לעת ערב, והיה מקבלו בפנים יפות

זכרון יחזקאל

רבי אלטר יחזקאל אליהו מדו"קוב זיע"א

בר"ה שחל בשבת מתמתקים הדינים כבר כלילה על ידי הסעודה

הנה על ידי קביעות כזה בשבת ראש השנה נמתק הדיני אלקים ונעשה הפעלה כמו על ידי השופר, ובאם חל בחול אזי צריכים אנו לחכות על השופר ביום, אולם כשחל בשבת נעשה תכף בליל ראש השנה המתקת הדין בתוסד, והוא על ידי שגאמר בכונת האר"י ו"ל לכונו בשעת תקיעת שופר להעמיד את יצחק בגבורותיו בין אברהם ויעקב - חסד ורחמים. ועתה על ידי סעודת ליל שבת שהוא נגד אברהם אזי תכף יתמתקו דיני דיצחק:

דרשות חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

חנה התפללה להושע בכנים - בר"ה שחל בשבת

טעם באמת, מאי טעמא לא התפללה חנה על בנים עם הצבור בשחרית, אדרבה בשעת מנחה דינין שריא בעלמא. ויתכן שהיה אז ראש השנה בשבת, ובשבת במנחה מתעורר רצון העליון פידוע ליודעים, ובקשת בנים צריך התעוררות רצון העליון. דבני חיי ומזוני במזלא תליא שהיא מזל העליון פידוע:

שאריית מנחם

רבי מנחם מענדל מווישניא זיע"א

רמזי רית בראש השנה שחל להיות בשבת

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת. יו"ם ט"ו כ נוסטריקון וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים. ש"ל ראש השנה הינו להמשיך שנה טובה, שחל להיות בשבת ראשי תיבות שומע בקול תפלתנו, בזכות שבת קדש:

לשונות של אור

תפלת היום

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

אין לאדם בראש השנה פי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, גם אחר הסעודה.

והכל בידי שמים, ובשבת קדש הכל מוכן, ומקבל מלכותו יתברך שמו באהבה. וכמו שמצינו במן שבימי החל בא מלמעלה השפע, ובשבת קדש נשבת המן כי נכלל הכל במקורו. כמו כן בשופר בחול צריך לתקוע להוריד קול רחמים, ובשבת קדש נכללו נשמות ישראל במקום מקור הקולות של רחמים.

וזה מאמר הפתוח, 'תקעו בחדש [שופר]', הינו כשחל בחול, אבל בשבת שראשי תיבות של הפסוק הוא שפ"ת וסופי תבות עולים בגימטריא תקע"ו, הינו שבשבת נכלל התקיעה בראשי תיבות, בשבת קדש וזה 'בפסא ליום חגנו', הינו שעקר התקיעה הוא לעורר הנכסה והנעלם, ובשבת קדש נכללים נשמות ישראל בהפסא, הנעלם, ומתקן הכל כמו בתקיעה ממש:

בנסת יחזקאל

רבי יחזקאל מרדומסק זיע"א

בשבת הוא בחינה שלעיד לבוא ומתעורר מעצמו אתערותא דלעלא ואין צריך לתקיעת שופר

כשראש השנה חל בשבת, ושבת היא בחינת לעתיד פנדוע, ומתעורר כח העליון אף בלי אתערותא דלתתא, ולכך אין אנו צריכים לתקיעת שופר כשראש השנה חל בשבת, כי שבת היא בחינת עתיד ואין אנו צריכים לאתערותא דלתתא:

ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מפרדוין זיע"א

השופר הוא אות נצחון על הסטרא אחרא ובשבת בה אין לה כל שליטה אין נצרך לכך

הטעם של הלולב הוא להורות שדיין נצח (ראה ויקרא רבה ל ב). ובאמת הינו טעמא דשופר, פי הדרך הוא מי שנוצחין את המלחמה לתקוע בשופרות, והינו טעמא דמגלה שאנו קוראין להראות בפמבי שדיין נצח ושהתגברות הקדשה על הסטרא אחרא.

אמנם זאת היא הכל כשחל בחול, שאז יש שליטה להסטרא אחרא רחמנא לצלן וצריכין להראות שדיין נצח, אבל בשבת שכלו קדש קדשים ואין להצד האחר שום שליטה בו והוא שיש רק לישראל, אין צריכין להאותות האלה:

ושמח עמו הסוחר כל יום השבת, ובכל אלה היה האיש הבעל חוב מקיים בעצמו 'שפתיים דלקים ולב רע' (משלי כו כג) בהעלותו על לבו איך יבוש מפניו למחר כאשר יבקש נושה את אשר לו ואיך יכעוס ויתרוק עליו שן ויתחרט על כל השעשועו של היום.

וזהו שגאמר 'שבתוך' אבל 'זכרון תרועה', רצה לומר בנגלה תשא פנים ליום הנכבד, אבל בחדרי לבך תהיה ירא וחרד כי אף כאשר יעבר היום יציע הבעל חוב כל שטרי חובותיך ויתבע מפקד, עד כאן דבריו.

בשבת בה אין תוקעים בשופר התעוררות הלב מרבה מאשר בר"ה שחל בחול

ומזה אבין ואדין כי בשבת בהמנע מלתקע ולהתנדות יש התעוררות גדול בלב במשך זמן כל השבת מבחל. פי בחול לבו נכון ובטוח בה, פי כאשר יבא ויתחנן בתחנונים ובכי וודוי בעת תקיעת שופר על העבר, ימחל לו ויאמין לפרע לעתיד כאמור, וכל זה בשעה קלה ומועטה, ושוב גם יגון ואנחה ופחד.

מה שאין כן בשבת, מחמת שמחתו בשבת, אין אמר ודברים בלי נשמע קול וודוי והזכרת חטא, ובכל זאת בכל יום השבת לבו יחל בקרבן, ואימה גדולה נפלה עליו בקרבן התפעם ורחו, באמר אל לבו פי למחר ליום הפסח יבא לתת חשבון מפעלו, ומי יודע איך יהיה ואיך יתפטר עם קונוהו להאמין לו על העתיד.

ולאשר שהפחד שבלבו בכל משך השבת אין ערך אליו, זה עצמו הגורם לדבר אשר הבוחן לבבות יטיב עמו לשא עונו ולמחול לו, הרי כאשר אמרנו כי המניעה מלתקע בשבת פועל פעלה יתרה מהתקיעה בחול:

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

כאשר חל ר"ה בשבת מדת המלכות מתעלית למקום הרחמים ואין צריך שופר ונגמר הכל מעצמו

והנה בשבת קדש אנחנו עולים למקום גבוה - קדשת שבת קדש, ומדת מלכות נתעלה במקור הרחמים, וזה היא התקיעה, הינו שנתקע מלכות שמים למעלה, כמו שראינו גבי צדיקים שבשבת קדש עולים למעלה מעלה.

ובאמת כן בכל אדם צריך בימי החל לעשות מלאכה ולפרנס בניו לתלמוד תורה ולעשות צדקה מעסקיו,

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א
הפלה בכונה בראש השנה מעלה את
תפלות כל השנה
ואם מתפלל בראש השנה בכונה, מעלה
כל התפלות של כל השנה, שחרית
לשחרית ומנחה למנחה וכו'.

לקוטים יקרים

רבי דב בער ממזריטש זיע"א
חשיבות הכונה באמירת הקרבנות ופסוקי
דומיה וקריאת שמע וברכותיה בימים
הנוראים

הנה מנהג המון העם להתפלל התפלות של
עמידה מלה כמלה ובכונה גדולה כל
אחד ואחד לפי השגתו, ועיניו ולבו רק אל
הרנה ואל התפלה ולא אל דבר אחר איזה
מחשבה וזה ח"ו, מפני שהתפלות של ראש
השנה הם חדשים אצלו, ואידי דחביבי ליה,
ומה גם מפני פחד הדין והתעוררות התפלות
שהם משברים הלכות, מזה נתעורר להם
הכונה. אבל לא כן התפלות שלפני העמידה,
כמו פסוקי דומיה ויוצר אור, שבהם הרגלו
כל השנה והם לפנייהם כדיוטגמא ישנה, ולא
יהבי דעתם עליהו כאשר דשו בהם כל
השנה במרוצה כאשר הולך על גבי גחלים
ובלי כונה כלל. ולזה הזהיר ואמר 'תקעו
בחדש שופר', כלומר על זה אינני צריך
להזהיר אתכם על עקר העמידה, כי בודאי
תכוננו בה וכו', אבל בזה אני מזהיר אתכם,
בשארי התפלות והתחנונים וקרבנות ופסוקי
דומיה וקריאת שמע וברכותיה, שאתם דשים
אותם בעקב, והם עומדים ברומו של עולם,
כל אחד ואחד בפני עצמו הוא עולם שלם
עליון הם ונשא מאד, ואתם אומרים נואש
לתפלות אלו, כי עקר מנמותיכם לתפלת
העמידה, אבל אתם טועים ומבוכים בזה.

האדם בתפלה בפנימיות הלב בימים אלו
רשומו נותר על כל השנה

'שפת אמת תכון לעד' (משלי יב ט), אפלו
רק שפה קטנה (א ב'עג), אף הוא
בנקבת אמת, זה 'תכון לעד'. וזהו 'ודברך
אמת' - מה שאיש יהודי אומר בימים
הקדושים האלו בפנימיות הלב כאמת, זה
'קים לעד':

לקוטי אמרים

רבי צדוק הכהן מלבלין זיע"א
בראש השנה מתפללים בקול כיון
שהבקשה על החיים היא ועקה הנגעת
ובקעת מעמק הלב
וזהו טעם מנהג העולם שמתפללין בראש
השנה יום הכפורים בקול וכו', כי
בקשת החיים הוא בקשה כללית ונגעת עד
עמק הלב שאי אפשר לסבל בלא צעקה וקול
רעש הישועה, כי בקשת החיים הוא דבר
שנוגע למקור החיות (אח יא):

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע השל מאפטא זיע"א
על אף שצריך להתפלל על בני חיי
ומוזני, עקר הבקשה תהא על בניו בית
המקדש וגלוי השכינה

וגם על חיי ומוזני צריך האדם להתפלל,
כי זולתם אי אפשר להיות נמצא בעולם.
אבל כל זה צריך להיות בבחינת סוף וטפל,
ועקר התפלה צריך להיות בראש השנה יום
הכפורים דוקא על בניו בית המקדש שיכנה
במהרה בימינו ועל גלות השכינה, וכל יהיה
מחשבתו על עצמו חס ושלום:

ייטב פנים

רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א
כונתנו בתפלה על נשמיות הוא כדי
שתהא לנו הרחבת הדעת לעבודת ה'
ובכשתנו פרנסה, גם פן הפונה הפנימית

אל פרנסת הנפש ונשמה, וגם לא למעננו
חס ושלום, כי אם למען הרחבת דעת,
ועבדו בדעה שלמה ומישבת להנצל מעניית
שמעבירין על דעת קונו, והעקר שיתקדש
שם שמים על ידו בהיות בניו זרע ברוך
ה' מלאים כל טוב:

שער ישיבה

רבי חיים אלעזר ממזריטש זיע"א
הוראת הבעל שם טוב והרב הקדוש רבי
פנחס מקוריץ זיע"א שבדורותינו יאה
ומתר להתפלל בימים הנוראים על צרכי
גשמיות ופרנסה

והנה תפלותינו בימי הרצון והימים הנוראים,
כבר כתבו בשם רבנו הקדוש אור
עינינו הבעש"ט זי"ע שאמר דאף שכתב
בתקוני זהר הקדוש, באים ביום הכפורים לבי
בנישתא וצווחין בכלבין הב לנו חיים הב
לנא מזונא, מכל מקום בזמן הזה מתר להתפלל
על פרנסה כיון שהוא צריך גבוה יתברך. וכן
כתבו בשם הקדוש מורנו הרב פנחס מקארעץ
זי"ע שהקפיד על מי שאינו מתפלל על פרנסה
בימים האלו, ובפרט בימים האלו בצוק העתים
בעוה"ר:

פנסת דוד

רבי דוד מטאלנא זיע"א

אף שקדוש אתה ונעלה מגשמיות אין
לנו אלוך מבלעדיך לבקש ממנו

התפלה של ימים הנוראים קדוש אתה
ונורא שמך, דלכאורה יפלא אם
כן שכל כך קדוש ונורא אתה, איך שך
בכלל לבקש ממך על דברים גשמיים כמו
פרנסה וכדומה, הלא דברים פאלה אין להם
שיכות למלך גדול וקדוש כמוך. אך מה
ביכלתנו לעשות, ואין אלוה מבלעדיך, שאין
לפנינו אחר חוץ ממך שנוכל לבקש מלפני
על הצטרפותינו בעניני גשמיות, ממילא אין
לנו פרייה אחרת וכשנצטרך לנו לחם לאכל
מכרחים אנתנו לבקש ממך:

אוצרות גאוני הדורות

נפתלי שבע רצון

רבי נפתלי הירץ גינצבורג זצ"ל
ראש השנה הראשון במדבר לאחר נתינת
התורה חל בשבת

בגמרא דראש השנה (כט:), כתיב
(ויקרא כג כד) 'זכרון תרועה
יהיה לכם, ובפרשת פנחס (במדבר כט
א) כתיב 'יום תרועה, הא פיצד,

כשחל ראש השנה בשבת אז זכרון
תרועה יהיה כאן, כשחל בחל אז יום
תרועה יהיה.

וכאן הבן משכיל שואל, איפכא הוי ליה
למכתב, בתחלה יום תרועה שהרי
ברב השנים חל ראש השנה בחל, אמנם
כאשר יהיה חל בשבת אז זכרון יהיה.

ונראה לי על דרך מה שכתוב בפרקי
דרבי אליעזר, משה עלה להר
כ"ט באב והיה אז חמישי בשבת, ויחד
לבסוף ארבעים יום ביום הכפורים שהיה
בשני בשבת עם הלוחות. מעתה צא וחשב
אם חל היה יום הכפורים דהוא שתא
בשני, חשב למפרע והיה חל ראש השנה

דבר תורה, מצות עשה מן התורה בשב ואל תעשה, ולהם אנחנו שומעים שאומרים פהלכה. ואם ישמרו שבת פהלכתו, הרי הוא כמקום כל התורה פלה, והרי הוא יותר מתרנג'ג שופרות, ואם פן לא ידאגו שלא יש תקיעות שופר, פי אדרבה שמחה נגיל היא יותר השמירת שבת פהלכתו.

וזהו רמז הכתוב בתהלים (פט טו-יז) 'אשרי העם ידעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון, בשמך יגילון כל היום, ובצדקתך ירמו, ונקדים מה שאמרו בזהר הקדוש סדר יתרו 'מהו שבת, שמא דקב"ה'. אם פן זה אמרו אשרי העם ידעי תרועה ה' באור פניך יהלכון דמהפך מדת הדין, ואם תאמר כשחל בשבת וליכא שופר, מה תהא עליהם ח"ו ידאגו, על דרך שאמרו מרעים לה מתחלתה וכו', לזה אומר בשמך יגילון כל היום, 'בשמך' שהוא השבת 'יגילון כל היום' שלא ידאגו, אלא אדרבא ובצדקתך ירמו להיות זכאים בדינים.

תורה לשמה

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל
תקוני השופר נעשים בשבת מאליהם מכח קדשת השבת

שאלה, בזמן הזה כשחל ראש השנה בשבת, דאין תוקעין משום גזרה שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, וכן הוא הדין כשחל יום ראשון דסכות בשבת שאין נוטלין לילב ואף על פי שהוא מצות עשה מן התורה, איך משום גזרה דשמא יעביר ארבע אמות ברשות הרבים יבטלו חז"ל מצות עשה מן התורה, והלא אין ודאי נדחה מפני הספק, ובצלמא אמרינן אחי עשה ודחי לא תעשה, וכאן העשה נדחה מפני ספק של לא תעשה דילמא יעביר.

ועוד רצינו לידע, מאחר דעל ידי מצות עשה של תקיעת השופר נעשה הנסיגה ונתקן הפנימיות, אם פן כשחל ראש השנה בשבת במה נתקן ונעשה כל דברים הנעשים על ידי תקיעת שופר למעלה, וכן בענין נטילת לילב שהוא המשכת התסדים דבר יום ביומו, במה יהיה המשכת התסדים אותו היום.

תשובה, הטעם דשמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים לא אמרו רז"ל אלא בשביל לעשות טעם פשטי ונגלה לגורתם לפני המון ישראל, כדי שתתקבל גורתם אצל כל אדם, ולא תהיה גזרה שאין בה טעם. אף אין זה עקר

המדברת בפני המלך, ומשליבים ומדבקים ומתקדים באחדות השם, הו"ה עם השם של אדנ"י, שהמה שמונה אותיות המרמזים בתבת 'אז' פידוע, ואז הוא שעת רחמים ורצון, ובקל יכול לבא אל החצר הפנימית.

להרכות בכקשות ותחינות והתרחקות מדבורים בטלים

לכן אל ימנע עצמו מן הרחמים, בכל יום השבת שהוא ראש השנה ירבה בבקשות ותפלות ובכיות, ולא יזהא פני העומד בחיץ, אלא כבעל הבית בפנים ברשות היחיד, יחידו של עולם, ומפל שפן להרחיק עצמו מלדבר דברים בטלים, שבזה נותן כח להקלפות, ומוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ויהא זורע צדקה וחורש מדברים בטלים רק מה שצריך, ואף בדברים הצריכים לו להיות קצ"ר המאמר. (שער ד פ"א)

תוכחת חיים

רבי חיים פאלאני זצ"ל
בראש השנה שחל בשבת יודרו לשוב בתשובה שלמה לפני המקום

עוד זאת אדרש לבית ישראל, דכשחל ראש השנה ביום שבת קדש דליכא תקיעת שופר, דיזדרז לשוב בתשובה שלמה ורצויה לפני המקום, ואז מרצה לפני הקב"ה מצות עשה של תשובה לעורר הרחמים יותר ויותר עשר ידות ממה שפועל מצות תקיעת שופר. ומה גם אם ישמר את השבת כמשפטו, דהוי כאלו קים כל התורה פלה, דודאי דהוי יותר התעוררות גדול לעורר הרחמים.

ויקח אדם מוסר מיום ראש השנה שחל להיות בשבת, פי הגם פי מצות עשה של שופר הוי מדאורייתא, וגם חקמה היא ואינה מלאכה, ומשום גזרת חז"ל שמא יעבירונו הוא דנאסר, ועקרו המצות עשה משום שמירת וקיום לשמר את יום השבת שלא לחללו, כל שפן וקל וחמר שיזוהרו הרבה מאד בחלול שבת גמור, שלא לחלל בשום שבתות השנה, ואין צריך לומר בשבת זאת, פי הוא ראש לשבתות השנה, וגם יום הדין והנורא, וליכא תקיעת שופר, שצריך יותר התעוררות רחמים.

שמירת השבת מעוררת רחמים יותר מתרנג'ג שופרות

ועוד נשמיענייה מן הדא, גדל מעלת רבותינו חכמי ישראל עליהם השלום, פי יש כח מספיק בידם, לעקר

בשבת, ובהיות פן לא קשה מידי, מאחר שאותו השנה שנתן לנו השם את התורה היה צריך להזכיר תחלה זכרון תרועה יהיה לכם, מאחר שאותו ראש השנה היה חל בשבת, ואחר כך הזכיר להם אם יהיה חל בחל אז יום תרועה יהיה לכם. (פר

אמור)

שער המלך

רבי מרדכי ב"ר שמואל זצ"ל

ערוב השטן על ידי כח השבת

יום השבת ויום הדין הבאין פאחד אין מלמדין חובה אלא זכות, פי הזכות ומעלת השבת קדש גדולה, כמה שמוכא בזהר (ח"ב פח): דכל ברקאין דלעילא ותתא ביומא דשביעי תליין, וכולהו יומין מתברכין מהאי יומא. וביום השבת כל ישראל בני מלכים הם לבוא שעריו בתודה וצרותיו בתהלה, ואין שום שטן ומקטרג, ועל זה נקרא יום מנוחה. ואל יצא איש ממקומו ביום השביעי (שמות טו כט), 'איש' הוא הקב"ה הנקרא איש, אינו יוצא ממקומו ביום השביעי, ורעוא דרעון אשתכח ותפלתנו רצויה [וכו'].

וכיון שכלל גדול אמרו בשבת שיוכל לבוא לפני ולפנים, יראה האדם בכל שבתות השנה להתפלל תפלתו בכונה כפי שמדבר בפני המלך, ומפל שפן כשחל ראש השנה בשבת, שאז אין שטן ואין פגע רע, ולכך אין צריכין לתקע בשופר, שהשופר אינו אלא לערבב את השטן, ובשבת יש לו ערוב בלאו הכי, שאינו יכול לבוא בתוף התחום, פי השבת והקדוש ברוך הוא מעידין זה על זה (מדרש המובא בתוספות חגיגה ג: ד"ה מי כעמך), והשבת דוחה אותו. וצריך האדם להתפלל תפלתו בכונה, ויהא בטוח שהקב"ה ימלא משאלתו לטובה. [וכו']

ראש השנה שחל בשבת עת קבלת התפלות ושעת רחמים ורצון

ומרמז הכתוב על זה (ישעיה נח ט) א"ז תקרא וה' יענה, רצה לומר א"ז יום ראשון בשנה ושביעי לשבעת הימים, דהינו כשחל יום ראשון של השנה בשבת שהוא יום השביעי, אז תקרא וה' יענה, ובכל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו, שבודאי הוא ובית דינו יענו לטובה.

ומרמז עוד הכתוב (תהלים צג ב) נכון כסאך מא"ו וגו', ראשון לשנה ושביעי לימי בראשית, לעת הזאת האשה מספרת עם בעלה המרמז להקב"ה ושכינתיה

הטעם שלהם, אלא העקר הוא מפני שהם ידעו ברוח קדשם שהתקון הנעשה על ידי מצות אלו ביום זה, הגה באשר חל יום זה בשבת הגה הוא נעשה מאליו מכח קדשת השבת ואין צריך לעשותו על ידינו, לכן בעבור כבוד שבת תקנו שלא לתקע ביום זה ולא יטלו לולב, להורות שהתקון של המצות האלה הוא נעשה מאליו על ידי קדשת השבת.

אך זה הטעם הוא סוד ונסתר ולא נספיק להמון ישראל, ולכן הכרחו לעשות טעם אחר לגורתם, והוא שמה יעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, ומאחר שהם מוכרחים לגלות זה הטעם, על כן במקדש דלא שניף זה הטעם דשמה יעביר ארבע אמות תוקעין, וכן במקום שיש סנהדרין של כ"ג שהם סנהדרין קטנה גם כן תוקעין, משום דבפני בית דין לא שניף טעם זה. ולעולם עקר הטעם הוא משום דהתקונים הנעשים על ידי מצוה זו הם נעשים מאליהם מכח תוספת קדשת השבת.

וכל זה בחלק המעשה, אבל בחלק הדבור גם כן שחל בשבת אגחנו מקמי המצוה, כי חלק הדבור של מצות תקיעת שופר מתקיים על ידי פרשת המפטיר שקורין יום תרועה יהיה לכם, וגם על ידי הפסוקים שמזכירין בתפלת מוסף. (סי' תלו)

אמרי יצחק

רבי יצחק מאיר שוורץ זצ"ל
על ידי שמירת השבת מוכח שישאל
בנים למקום ומועילה להן התשובה לכפר

לכאורה יקשה מאד איך בשלוי התקיעת שופר כשחל בשבת, הלא ידענו כי השופר הוא המליץ בעדנו לזכר עקדת יצחק שנקרב תמורתו איל, ויש לראות מה יעשה בדיננו ואיך נצא במשפטנו.

ובדרך דרוש יש לומר, דנדוד הקושאן היאך מועיל תשובה הלא מלך שחל על כבודו אין כבודו מחול, וכתב הבני יששכר בשם הקדמונים ז"ל דלישראל דין בנים למקום, והראיה משבת, דעכו"ם ששבת חייב מיתה והוא שרכיטו של מלך, אבל לישראל צוה השי"ת לשמר, ואם כן מזה שאנו נזהרין בשמירת שבת שלא יבא ח"ו להעביר ארבע אמות ברשות הרבים ומבטלים מצות שופר, מזה עצמו מוכח דהמה בנים למקום ומהני תשובה. (ר"ה, דרוש ב)

אור הצפון

רבי נתן צבי פינקל מסלבודקא זצ"ל

השנת מדרגות נעלות וגבוהות כיום השבת על ידי שמירת שבת כמו על ידי תקיעת השופר

ובאמת אפשר לזכות בדין גם על ידי שמירת שבת כהלכתה. חז"ל מלמדים אותנו שעל ידי תקיעת השופר אנו מעלים זכרוננו לפני ה' לטובה. אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושפורות, מלכיות פדי שתמליכוני עליכם, זכרונות פדי שיבוא לפני זכרונכם לטובה. ובמה, בשופר (ר"ה לד).

והנה חכמינו העריכו מאד את תקיעת השופר, ואמרו (שם כו) שמשום כך פסלו חכמים קרן פרה לשופר לפי שאין קטגור נעשה סגור, ויש לו אותו דין של כהן גדול שאין נכנס בכגדי זהב לפני ולפנים לעבד עבודה, ואף על פי ששופר מבחוץ הוא, כיון דלזכרון הוא ככפנים דמי. כלומר, שאם יתרוממו באותה שעה של תקיעת השופר ויקבלו על מלכות שמים, כמוהם ככהן גדול הנכנס לפני ולפנים לקדש הקדשים לעבד העבודה.

ולכאורה בזמן שראש השנה חל בשבת ואין תוקעים בשופר, במה אנו מעלים זכרוננו לפני ה' לטובה, ולא עוד אלא שאמרו חז"ל (שם טו) כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה מריעין לה בסופה.

אלא ששכר פירש בעל הלכות גדולות (תוס' שם) לאו דמיקלע בשבתא אלא דאיתיליד אונסא, וטעמו של דבר כי בשבת אין זקוקים לתקיעת שופר, שהרי עצם יום השבת קדש קדשים הוא, כפי שאומר הפתוב (בראשית ב א) ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו, ויום השבת גם הוא לזכרון מעשה בראשית ויצירת מצרים, וככפנים דמי, ואפשר להתרומם בו למדרגות נעלות ולהגיע בו לאותן המעלות שמגיעים על ידי תקיעת השופר, שהיא בבחינת לפני ולפנים, ולזכות בזה שיבוא זכרוננו לפני ה' לטובה. (ח"ג, מאמר חומרת יום הדין ותקנתו)

אהבת חיים

רבי חיים יהודה זייטש זצ"ל
כתיבה וחתומה בספרן של צדיקים על ידי שמחזיק את חברו לצדיק וירא שמם

בארץ חיים (סי' תקפב) כתבו הש"ס (סק"ד) ומגן אברהם (סק"ח) בשם הלבוש, שביום אין לומר תפכת ותחתם רק בליילה, שאין להחזיק חברו לבינוני רק לצדיק, עיין שם.

ולכאורה תמוה, דהן אמת שיש להחזיק חברו לצדיק ומהאי טעמא יאמר לו בליילה תפכת ותחתם, מפל מקום

הלא למעלה יודעין האמת אם הוא צדיק או בינוני, ואולי האמת שהוא בינוני ולא נכתב ח"ו בספרן של צדיקים, למה לא יאמר לו שאם אתה בינוני אני מברכך שעל כל פנים ביום הקדוש תפכת ותחתם לשנה טובה, ומה מגרע בזה, הלא אדרבה מברכו בזה שאם למעלה הוא בינוני שתלויין ועומדים עד יום הכפורים, שיפכת ויחתם אז לשנה טובה שיזכה לתשובה שלמה.

והאיר ה' עיני בס"ד בהסבר נכון לעניות דעתי, וקלסוהו תלמידי חכמים גם כן, על פי דברי הספר הקדוש ייטב לב (פר' קדושים) בשם הגאון הקדוש אריה דבי יעלאי מוישניצא זי"ע, ותכן דבריו דאם אחד מחזיק את חברו לירא ה', אז שניהם נזכרים ונכתבים ליראי ה', וזה שכתוב (מלאכי ג טו) 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, שאחד אומר על רעהו שהוא ירא ה', אז יקשב ה' וישמע ויפכת בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו כלומר ששניהם הם יראי ה', ע"ש [וכו].

ולפי זה במה עמקו דברי חכמינו ז"ל דורשי טובותינו שתקנו לומר בליילה אחד לחברו שתפכת ותחתם להחזיקו לצדיק, שעל ידי כן כלן נכתבים ונחתמים בספרן של צדיקים, דכיון שאחד מחזיק חברו לצדיק, ממילא נכתב גם כן בספר הזכרונות למעלה, כיון שהעקר כמו שמשכמים למטה כנ"ל.

ואם כן ממילא לא שניף תו שיאמר גם ביום תפכת ותחתם ולחשב שמה בינוני הוא, דזה אינו, שאמונתנו תזקה דכיון שחשב אותו בליילה לצדיק באמת כן הוא, ואדרבה גם הוא זכה על ידי זה להפכת בספרן של צדיקים, ושוב אין לחשב כלל יותר שהוא בינוני, שבלי ספק שניהם נכתבו ונחתמו בספרן של צדיקים על ידי ההסכמה דלמטה שמחזיקים איש את רעהו ליראי ה' ולחשבי שמו יתברך.

אזור אליהו

רבי אליהו לרמאן זצ"ל
המשכת כח השכחה מכל העונות והחטאים על ידי אמירת פסוקי תשליך על המים

הנה מה שהולכין בראש השנה אל הנהר לומר שם פסוקי דרחמי דרחמי פמבאר בשלחן ערוף (סי' תקפב). הענין בזה, כי הנה אדם החוזר בתשובה ומבקש להיות טוב מהיום ולהלאה ומתחרט על העבר, אימתי יודע שגמחל לו, הוא כשאין עולה עוד על מחשבתו שום הרהור חטא, סימן הוא שנמחקו חטאיו, כי עברה גוררת עברה,

יהיו נחקקין כל החטאים, כי כשלא יעלה עוד על לבנו ועל מחשבתנו שום רצון זר, אז ידוע גידע שגם בשמים אין נמצא שום רשם כלל, כי טבע המים להתבלע בכל דבר ולהתבטח עד שלא נפר מקומו איה, כן אנו רוצים במעשינו שלא יעלה עוד על לבנו שום רצון אשר לא לה' הוא.

הנה, לכן מעוררים אנו במעשינו לילך אל המים, ולהמשיך עלינו פח השכחה על מעשינו הרעים שלא יעלה עוד על לבנו.

כי בכל דבר צריכין להפריד הקלפה מהקדשה שלא יתאחזו זה בזה, כן בזה היום צריכין להפריד פח הזכרון רק להקדשה ולא לדברים חיצונים, וממילא

ובאם שהיה עוד בשמים רשם מחטא העבר, היה עוד גוררת לו לעברה. **והנה** ראש השנה הוא יום הזכרון, הינו שנה היום מסגל הוא לזכירה, הינו להביא אל האדם בזכרונו ובכזונו ובמחשבתו כל ענינים שבקדשה, וכנגד זה יש מצולות ים' ששם השכחה. והנה כמו שיש בעולם העליון, כן הוא בעולם העשׂיה

מעשׂי צדיקים

התקיעה באלול

דרש רבי שריה דבליצקי זצ"ל, מעשים חיצונים אם כי ערכם רב מאד להשפיע גם על הפנימיות, זה רק כשהם נעשים בכונה זאת, אם הם נעשים רק כמצות אנשים מלמדה ואינם משפיעים על הפנימיות, הרינו משולים כאותו איש מעירה קטנה שהזדמן לעיר גדולה.

בעיר הבחין האורח באדם רץ ברחוב ותוקע בחצוצרה, לא הבין הכפרי על מה ולמה תוקעים בחצוצרה ושאל עובר ארץ, אף הלה מהר ולא היה לו סבלנות להסביר באריכות, רק אמר בקצרה כי יש שרפה בעיר.

פונתו היתה שעל ידי תקיעת החצוצרה מתקבצים המתנדבים בכבוי האש מכל קצוות העיר, יוצאים ביחד למוקד השרפה, ומשתדלים לכבותה במהירות טרם תתפשט בכל האמצעים שבשורתם.

כל זאת לא הסבר לאיש מהעירה, שחשב שזוהי המצאה חדשה, אם יש שרפה בעיר ותוקעים בחצוצרה, השרפה ככה מאליה. שמח התמים עם ההמצאה הגאונית וחשב להפתיע בה את בני עירתו, נגש לחנות ובקש לקנות חצוצרה בדיוק כמו שבידי האדם הרץ ברחוב ותוקע בה, ומכרו לו בחפץ לב.

מהר לעירתו עם החצוצרה המיוחדת, אסף את כל בני העירה וספר להם את כל הספור, תמהו האנשים איש אל רעהו, אך כלם שמחו מאד, בגדל התלהבות אמר, "הבה נעשה נסיון, ותראו איך שאצליח".

למח כמה גלונים בנזין עם גפרורים, רץ לבתי העירה שכלם היו מעץ תבן וקש, ושפך את הנזין הנה והנה, הדליק גפרור אחד, והנה כל העירה ברגע לפניו כמדורת אש. הוא נעמד לתקע עם

בדרך כסילים ורק בראש חדש אלול מתעורר לתשובה וילראת שמים, כמוהו כבהמה בלי דעת, כי מי שהוא בגדר אדם, יהיה ירא את ה' כל השנה כלה.

לעמתו רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים כי מי שמתעורר על כל פנים באלול, הוא גם כן בבחינת אדם, אף מי שממתין לשוב עד אחד בתשרי, מעשהו מעשה בהמה. "והנה", הוסיף הרבי, "אנו עומדים עתה באמצע אלול, מהר מאד יבוא גם אחד בתשרי". (פאר ישראל)

החצוצרה, תקע ותקע לעיני כל האנשים, אך כמובן שפעבר עשרה רגעים לא היה נכר שפעם עמדה כאן עירה.

אך אנו תמימים כמו האיש ההוא, אומרים לנו לתקע בשופר באלול, ואנחנו חושבים שעל ידי התקיעה הזו כבר תבוא הגאולה, אבל בינתיים מציתים מעט 'אש' מחלקת מכאן, מעט רכילות מכאן, עד שכל הגולה לפנינו כמדורת אש, ואנחנו עומדים תוקעים ותוקעים.

לא לזה היתה פונת רבותינו שהורו לנו לתקע באלול, כפונתם היתה שעל ידי התקיעה נתעורר כלנו ביחד לכבות את האש האלה, אבל לא שנסתפק בתקיעה בעלמא כמו השוטה מהעירה. (דיוט דרש דרשה 5)

מהר יבוא גם אחד בתשרי

בשנת תשט"ז בימי חדש הרחמים אלול, נזדמן הרה"ק **הבית ישאל** זיע"א לכפר אתא והתועד בבית החסידים המקומי עם החסידים המסתופפים בצלו.

הגישו לפניו כבוד, מיני פרות, ואחד הנוכחים העיר שהפרות מעשרים פדת, מיז הגיב הרבי במשפט סתום, "צריך לעשר גם איש את עצמו", משלא ירדו האנשים לסוף פונתו, הוסיף ופרש למה ירמזו דבריו הקדושים.

איתא במשנה ריש מסכת ראש השנה, 'באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, וכתב (ראה עבודת ישראל פו' ראה עה"כ עשר תעשר) הרה"ק המגיד מקוזניץ זיע"א בשם רבו הרה"ק הנעם אלימלך זיע"א, ד'מעשר' רומז ל'ראה'.

תנא קמא סובר שמי שמתנהג כל השנה

המעשׂים הטובים מרסקים

רגיל היה הרה"ק רבי משה טייטלבוים זיע"א בעל **הישמח משה** לספר מחלומותיו. בערב ראש השנה ספר, "ראיתי אנשים רצים לתפלה מאימת יום הדין, אמרתי לנפשי "ברוך השם אני לא חטאתי, למדתי והתפללתי, מה לי ולריצה זו, ומה לי ולפחד הזה.

נרדמתי, וראיתי בחלומי את מעשי הטובים מנחים שבורים ומרסקים, מיז הקיצותי באימה, נרעש ונפחד רצתי אף אני לעשות תשובה". (חסידים מספרים)

נשמע פתגם המלך בלייפציג

אחד מחסידיו החשובים של הרה"ק רבי **מרדכי מלכוניץ** זיע"א היה ר' מאירקה מירער, סוחר עשיר היה, ורגיל מדי שנה להיות בימים הנוראים בצל רבו מלכוניץ, אך בהיותו בלייפציג לרגל מסחרו, נאלץ להשאר שם לימים נוראים.

בשנכנס לתפלת שחרית בראש השנה בבקר אל בית הכנסת בגרמניה, נזכר כיצד נראתה התפלה בלכוניץ ומרה

דְרָשָׁה קֹדֶם הַתְּקִיעוֹת

אחר מלחמת העולם הראשונה כְּאֶשֶׁר קִבְּלָה פּוֹלִין עֲצֵמָאוּתָהּ, נִחְתָּה גְזֵרָה נוֹרָאָה עַל אֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, יִתְּנוּ שֶׁהַפְּנוּנָה לְגִזְרָה שֶׁהִטְלָה אָז, שֶׁכָּל צָעִיר מִגִּיל עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה יִגִּיס לְצַבָּא הַפּוֹלִנִי, מִי שִׁיתְחַמֵּק, אַחַת דִּינוֹ לְמִיתָה.

נוהג הִיָּה הַרְהַ"ק רַבִּי אֶהֱרֹן מְנַחֵם מְגִדֵל מְרֻזְמִין זִיע"א לְדַרֵּשׁ שָׁנָה בְּשָׁנָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה קֹדֶם תְּקִיעַת שׁוֹפָר, לְעוֹרֵר לְתִשׁוּבָה אֶת לֵב הַמִּתְאַסְּפִים וְהַגְּלוּיִם אֲלֵיו, מֵאַרְיֵר הִיָּה לְבָאֵר בְּפִסּוּקִים וּבְמִדְרָשֵׁי חַז"ל, עַד שֶׁכָּל הַמִּתְאַסְּפִים גָּעוּ בְּבִכְיָה וְהִיָּה נִרְאָה בְּעֵלִיל שֶׁכֻּלָּם חִזְרוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

אותה שָׁנָה שָׁבָה הִיָּתָה עַת צָרָה לְיַעֲקֹב, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה קֹדֶם הַתְּקִיעוֹת שָׁנָה טַעֲמוֹ לְשַׁבַּח בְּהִגִּידוֹ רַק מְעַט מוֹסֵר וְהִיָּה מְמַלֵּץ טוֹב עַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, פֶּתַח וְאָמַר, "רְאוּ נָא כְּמָה טוֹבִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶם כַּחַת דְּקֻדְשָׁה מֵהָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים.

אך שְׂגוּפָם בְּגוּי מִסוּד הֶעָפֵר הַגְּרוּעַ הַנוֹטָה בְּטַבְּעוֹ לְכָל עֲכִירוֹת הַתְּאֻוֹת, וְהֵם יוֹשְׁבִים בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְאוֹרוֹ הַגִּשְׁמִי וְעוֹד נוֹסֵף לְזֶה הַיָּצֵר הַרָּע, עִם כָּל זֶה מִתְגַּבְּרִים יִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדִים אֶת ה'.

הנה כִּי כֹן, יִסְכַּר בְּכַף פִּי הַמְּקוֹטְרִים, הַנְּנִי שׁוֹאֵל אֶת הַמְּלַאכִים, אִיךָ יֵשׁ לָכֶם כַּח לְקַטְרֵג עַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים, אַחַר שֶׁהֵם גְּנוּף גְּרוּעַ וּבְמִקוֹם גְּרוּעַ, הֵלֵא גַם הַמְּלַאכִים כְּאֶשֶׁר יָרְדוּ לְעוֹלָם הַזֶּה, נִפְגְּעוּ וְיָרְדוּ מִרוּם מַעְלָתָם כְּכַתוּב.

עליכם לְדַעַת כִּי דָּבָר קָשָׁה הוּא מְאֹד, לְכַבֵּשׁ הַמְּלַחְמָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, אִיךָ תוּכְלוּ לְפַתַּח פֶּה וְלִשׁוֹן לְקַטְרֵג חֹס וְשִׁלּוּם עַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים, אֲדַרְבֶּה, רְאוּי לָכֶם לִהְיוֹת מְלִיצִים טוֹבִים, לְהִזְכִּיר זְכִיּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים בְּמִלְחָמָה.

כך הָאֲרִיף בּוֹכּוּחַ פְּמִבֵּי נוֹרָא עִם הַמְּלַאכִים הַמְּקוֹטְרִים, בְּעוֹד כָּל הָעָם הַמִּתְאַסְּפִים חִיל וְרַעְדָה יֵאָחֲזוּ בְּמוֹרָא גְּדוֹל מְאֹד, בְּרֵאוּתָם הַתְּלַהּבוֹת רִשְׁפֵי אֵשׁ דְּקֻדְשָׁה הַבוֹעֲרִים בְּקֶרֶבוֹ.

מִרְבוּ הַדְּבָרֵי חַיִּים לְאֹמַר, "עַל תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּתַפְלַת לַחַשׁ בְּמוֹסָף שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה כְּנֹסֵחַ הַחֲסִידִים, יֵשׁ לְפַעַל בְּמִסִּירוֹת נַפְשִׁי", בְּאֲשֶׁר הִיָּה הוּא בְּעַל תְּפִלָּה נִפְלָא וְגַם בְּעַל תּוֹקֵעַ, קִיָּם מִצּוֹת רַבּוֹ וְתִקַּע גַּם בְּתַפְלַת לַחַשׁ שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה.

הדבר חוֹלַל מֵהוּמָה בְּצַבּוֹר, מְעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ כְּזֹאת, לְתַקַּע בְּתַפְלַת לַחַשׁ, אַחֲרֵי הַחֲגִים דְּרָשׁוּ מֵהֶרֶב שִׁיחְדֵּל מִכֶּךָ וּלְבַל יִשָּׁנָה אֶת מִנְהַג הַמִּקוֹם בְּשָׁנָה הַבָּאָה, אִךְ כְּאֶשֶׁר בְּקֶר פַּעַם נוֹסַפְתָּ אֶצֶל הַדְּבָרֵי חַיִּים, שָׁמַע בְּשָׁנִית עַל הַחַיּוּב לְתַקַּע גַּם בְּתַפְלַת לַחַשׁ.

בשנה לְאַחֲרֵיהָ בְּעֲצוּמָה שֶׁל תַּפְלַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה, עִם סִיּוּם תְּקִיעוֹת דְּמִיָּשׁב, שֶׁלְּחוּ מֵאֲנָשֵׁי הַקְּהֵלָה אֶת הַגְּבֵאֵי שִׁיטַל מִיַּדֵּי הָרֶב אֶת הַשׁוֹפָר, כְּדִי לְמַנַּע מִמֶּנּוּ לְתַקַּע בְּתַפְלַת לַחַשׁ.

כשהגיע הָרֶב בְּתַפְלָתוֹ בְּלַחַשׁ לְמִקוֹם הַתְּקִיעוֹת, הוֹצִיא מִכִּיס מְעִילוֹ שׁוֹפָר שְׁנֵי וְתִקַּע כְּדֹאֲשַׁתְּקֵד, מַעֲשֶׂה זֶה שֶׁכָּנַע אֶת הַצַּבּוֹר כִּי אִין חֲכָמָה אִין עֲצָה וְאִין תְּבוּנָה נִגְדַּד רְצוֹנוֹ הָעֵז שֶׁל רַבָּם הַקְּדוּשִׁי, הֵם נִכְנָעוּ וְאָמְרוּ, "יַעֲשֶׂה רַבְּנוּ כְּרְצוֹנוֹ, וְיִדְרִיכֵנוּ בְּאַרְחוֹתָיו". (תַּפְּאֵרַת יִצְחָק)

לַעֲשׂוֹת עוֹד מִצְוָה אַחַת

ספר הַרְהַ"ק רַבִּי שִׁמְחָה בּוֹנֵם מִפְּרִישִׁיחָא זִיע"א, אֲרַע וּבְהִגִּיעַ רֵאשׁ הַשָּׁנָה, הִתְעַכַּב הַרְהַ"ק רַבִּי יַעֲקֹב שִׁמְשׁוֹן מִשְׁפִּישִׁיּוֹקָא זִיע"א עַל סְפִינָה בְּלֵב יָם, בְּלִיל רֵאשׁ הַשָּׁנָה פְּרָצָה רוּחַ סַעֲרָה, עַד כְּדִי שֶׁהַסְּפִינָה עָמְדָה לְהִטְבַּע בְּכָל רֶגַע.

עמד רַבִּי יַעֲקֹב שִׁמְשׁוֹן עִם הַשׁוֹפָר בְּיָדוֹ וְעֵינָיו נִשְׁוֹאוֹת הַשָּׁמַיְמָה, מְצַפֶּה לְרֶגַע הַמִּיחָל בּוֹ יֵאִיר הַיּוֹם וְיִקְיָם מִצּוֹת הַיּוֹם לְתַקַּע בְּשׁוֹפָר, בְּרֶגַע שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם תִּקַּע בְּשׁוֹפָר אֶת הַתְּקִיעוֹת הַמְּחִיבּוֹת, וּמִיָּד נָח הַיָּם מִזְעוּפוֹ.

אמר הַרְבִּי ר' בּוֹנֵם, הָאֲנָשִׁים שֶׁרְאוּ זֹאת סְבוּרִים הָיוּ שֶׁהוּא מְצַפֶּה שִׁיאִיר הַיּוֹם וְיִתְקַע בְּשׁוֹפָר כְּדִי שֶׁתִּגַּן עֲלָיו הַמְּצוּהָ, אִךְ בְּאֶמְתָּ לֹא כֹן עָמְדוּ, בְּשַׁעַר זֹו שֶׁל סְכָנַת נַפְשׁוֹת קְרוּבָה הִיָּה רַבִּי יַעֲקֹב שִׁמְשׁוֹן חוֹשֵׁק מְצַפֶּה וּמִשְׁתַּקֵּק, לְעֲשׂוֹת וְלוֹ עוֹד מִצְוָה אַחַת קֹדֶם הַסְּתַלְקוּתוֹ. (גְּדוּלַת מִרְדְּכִי)

שְׁחוּרָה נִפְלָה עֲלָיו, לֹא יְכוּל הִיָּה לְהַתְּפַלֵּל. לְפַתַּע שָׁמַע אֶת קוֹל רַבּוֹ מְלֻכּוּבִיץ קוֹרָא, 'הַמְּלָךְ', אוֹתוֹ רִגַע הִתְעוֹרֵר ר' מֵאִירָק"ה מִתְּרַדְמָתוֹ, וְהַחֵל לְהַתְּפַלֵּל בְּהַתְּלַהּבוֹת כְּדָרְכּוֹ בְּשָׁנִים קוֹדְמוֹת.

אחרי הַיָּמִים הַנוֹרָאִים נָסַע אֶל רַבּוֹ לְלֻכּוּבִיץ, כְּאֶשֶׁר נִכְנַס קִבְּלוֹ הַרְבִּי וְאָמַר, כְּתוּב (אֶסְתֵּר א ט) 'וְנִשְׁמַע פֶּתְגָם הַמְּלָךְ', אִם יְהוּדֵי אוּמֵר 'הַמְּלָךְ', נִשְׁמַע גַּם בְּלִיִּפְצִיג, נַעֲנֶה ר' מֵאִירָק"ה וְאָמַר, "כֹּן רַבְּנִי, אִכּוֹ שִׁמְעַתִּי 'הַמְּלָךְ' בְּלִיִּפְצִיג". (אִוֵּר יִרְיָם)

הַפְּנֵי הַיָּפָה בְּתַקִּיעוֹת

הגיע הַרְהַ"ק רַבִּי לׁוי יִצְחָק זִיע"א לְעִיר בְּרֻדִיטְשׁוֹב, וְחִזַּר אַחַר בְּעַל תּוֹקֵעַ לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה הָרְאוּי לְדַבֵּר, הַתְּקַבְּצוֹ כָּל יוֹדַע תְּקִיעָה בְּעִיר, הַרְבֵּה רְצוֹ לְזָכוֹת בְּזָכוֹת גְּדוֹלָה זוֹ, לְתַקַּע בְּבֵית מְדֻרְשׁוֹ שֶׁל הָרֶב.

בחן רַבִּי לׁוי יִצְחָק אֶת הַמְּעַמְדִים, אִךְ לְצַעֲרוֹ אִישׁ מֵהֶם לֹא מִצָּא חוֹן בְּעֵינָיו, כָּל אֶחָד הַתְּחַרָּה בְּשָׁנֵי, וְהִרְאָה כַּחוֹ בִּידִיעַת פְּנוֹת נִסְתָּרוֹת וְרַמְזִים.

יום אֶחָד בָּא לְפָנָיו בְּעַל תְּקִיעָה, שְׁאֵלוֹ רַבִּי לׁוי יִצְחָק לְכַוְנַתוֹ וְיִדִיעַתוֹ, וְהֵלָה נַעֲנֶה וְאָמַר, "רַבְּנִי, יְהוּדֵי פְּשוּט אֲנִי שְׂאִין לִי עֶסֶק בְּנִסְתָּרוֹת, אֲרַבַּע בְּנוֹת לִי שֶׁהִגִּיעוּ לְפָרְקוֹ וְאִין בְּיַדֵּי לְהַשִּׁיאַן, כְּשֶׁאֲתַקַּע אֶתְפַּלֵּל בְּלִבִּי, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִרְיִי עוֹשֶׂה רְצוֹנָה, מִקִּיָּם מִצְוֹתָ וְתוֹקֵעַ בְּשׁוֹפָר, אִךְ אַתָּה עֹשֶׂה רְצוֹנִי, וְתֵאֲפָשֵׁר לִי לְהַשִּׁיאַ אֶת בְּנוֹתֵי".

אודו עֵינֵי רַבִּי לׁוי יִצְחָק, עַל אֶתֶר עָמַד וְאָמַר, "אַתָּה תִּתְקַע בְּבֵית מְדֻרְשִׁי". (תוֹרָה וְעַבּוּדָה)

עַל תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּלַחַשׁ יֵשׁ לְמִסֹּר הַנֶּפֶשׁ

למרות שֶׁהִיָּה רַבִּי יִצְחָק אִיזִיק פְּרִידְמָן אֲב"ד נִירְדָּאָהוּ זַצ"ל מִתְּלִמְיָדֵי הַחֲתָם סוֹפֵר זַצ"ל, וְשִׁמַּשׁ כְּרַב בְּקְהֵלָה שֶׁהַתְּנַהֲלָה עַל פִּי נֹסַח אֲשַׁכְּנֵז כְּמוֹ כָּל הַסְּבִיבָה, הַתְּהַלֵּף בְּדַרְכֵי הַחֲסִידוּת, וְאִךְ נָסַע מִדֵּי פַעַם אֶל הַרְהַ"ק רַבִּי חַיִּים הַלְּבַרְשֵׁטְאָם מְצַאנֹו זִיע"א, בְּעַל הַדְּבָרֵי חַיִּים.

בהיותו בְּצֵאנֹו בְּשַׁבַּת מְבָרְכִין אֶלּוּל שָׁמַע

לכל איש צר ומצוק.

רבו הטוב של רבי חיים איצ"ה מתקופת קאצק היה החסיד רבי וולף שלא זזה ידו מתוך ידו, שניהם יחדיו היו עוסקים שנים רבות בעבודת הבורא בדרך המיוחדת, דרך של חריפות ושמחה, בבית מדרשו של הרבי בקאצק.

באחד מימי ראש השנה שהיו בקאצק והפרוטה אזלה מכיסם, קנו באגורות שנותרו להם כפר לחם גדולה ושחרה לסעודת חג, בעת שכל יהודי עורף את שלחו החג המלא מטעמים ומעדנים ושמח בשמחת יום טוב, נגשו שניהם לערוף את שלחנם בשמחה.

לרע מזלם לא היה הלחם ראוי לאכילה ותוכו היה גוש בצק שלא נאפה כל צרכו, הם הסתפקו בקלפתו השחורה ואף כדי שביעה לא יכלו לאכל, אחר סעודתם קמו ואמרו, "הרי הבטן אינה מזוככת ומי יוכל לראות פנימה", והלכו לבית המדרש להקהל עם החסידים ולעסק בתורה ובחסידות.

לימים השאיר בידיהם חסיד נגיד דמי פרדה שהיה נהוג למסור בידי החסידים הנשארים אצל רבם, הם נכנסו אל אחת האכסניות, ובקשו קערת מרק בשר ריחני וטעים. לסעודה הצטרף חסיד עני שהגיע זה עתה, והוציא מתרמילו לחם קבר לשבר את רעבונו.

הם גמעו מהמרק החם והוא לעס את לחמו הדל, ושלשתי התעסקו בשיחה משתפת בדברים העומדים ברומו של עולם. נכנס זר לאכסניה, תמה למראה ההתנהגות המוזרה של החסידים, ויצא נגדם בתוכחה מגלה, "פיצד יתכן, יושבים הנכם ומשוחחים באהבה אחנה ורעות, ואינכם משתפים את מי שאין לו בסעודתכם הדשנה".

"מי" שמרגיש שנוי בטעם, ומבדיל בין צלחת מרק לחם קבר, אף את הלחם הקבר אינו פדאי", היתה התשובה החריפה שיצאה צרופה בכור האמת הקוצקאית מפי רבי חיים איצ"ה וחברו.

קלפת הפת השחרה כפחם בליל ראש השנה, והמרק הבשרי בסתם יום של חל, לא השפיעו מאומה על הטעם האחר שהאיר בלב אותם קוצקאים, הגבוהים משכמם ומעלה מן העם. (ציור בוטם)

אחיזה באמות מצד עשו, על פן אמות העולם תוקעים תקיעה ושברים.

מה שאין פן בתרועה, עקרה נגד יעקב שמטתו שלמה וכל בניו היו שבטי י-ה, אין בה שמץ אחיזה לאמות העולם על פן לא נתנה סגלה זו כי אם לישראל, וכן הוא אומר, 'יום תרועה יהיה לכם, לכם' ולא לאמות העולם.

בשמע המומר את דברי הרב, נמס לבבו ולא קמה עוד רוח בו לאמר "מה עשיתי, מדוע דבר ה' בזיתי לשוב מאחרי ה'", ברח לארץ מרחקים, וחזר בתשובה שלמה לה' אלקיו.

לימים נסה ועלה בידו להריע כאשר בתחלה, אז ברוך ואמר, 'ברוך הבורח בעמו ישראל באהבה'. את הספור בקצרה מביא רבי אליהו הכהן מאיזמיר זצ"ל בעל שבט מוסר, בספרו עיני העדה פר' נצבים. (מעשה צדיקים. ילקוט מעם לועז אמור)

על תפלות צדיקים עומד העולם

ספר הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א. כבר בתקופת הנהגת רבו הרה"ק רבי דב בער ממעזריטש זיע"א, מתגלה היה אליהו הנביא מדי שנה בליל ראשון של ראש השנה אל הרה"ק רבי אלימלך מליזנסק זיע"א, ומגלה לו מהנעשה במרום ביום גדול זה.

בליל ראש השנה שנת תקל"ג נגלה אליו אליהו כדרך ואמר שעל שלוש תפלות של גדולי הצדיקים עומד היום העולם ופרט לו שמותיהם, תמה רבי אלימלך מדוע לא מנה אליהו הנביא גם את תפלת רבו המבוקה, הרבי ממעזריטש, אף לאחר שלושה חדשים נתגלה לו הדבר, בשנה זו ב"ט בכסלו עלתה נשמת הרבי השמימה. (בנתיבי חסידות פולין)

הבטן אינה מזוככת

מהארות שבחבורת קאצק היה החסיד רבי חיים איצ"ה ברוסלו מלאזו, שזכה להסתופף בצלו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זיע"א עוד בתקופת טומשוב החריפה, לחסידותו תורתו צדקתו ופחחותו יצאו מוניטין בכל לאדז' המעטירה, הכל הפירוהו כפרנס הדואג

התפלה אמר הרבי לחסידים המקרבים בשמחה גדולה, "בדאי תהיה השנה הזאת הגאה עלינו לטובה בכל הענינים, כי זקני הרה"ק רבי יעקב אריה מרדזימין זיע"א היה אצלי בשעת התפלה, והבטיחני שהשנה הזאת תהיה שנה טובה כי נתקבלה תפלתנו וכל הדינים נמתקו והפכו לרחמים גמורים ולחסידים טובים.

כך הנה כי נתבטלה הצרה ההיא, ונתקים הפסוק ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע' (וימיה ל ז), יציין כי הגם שחובת הגיוס לא בטלה, אף הוקלה בהרבה, בנוסף, לא הטל ענש מות על מי שגלכד כמנסה להתחמק מהשרות. (הסנא קדיטא מראדזימין ע"פ תועפות ראם)

אשרי העם ידעי תרועה

מעשה בבעל תוקע שרחמנא לצלן המיר דתו, והיה יושב בבית הועד המנגנים אשר למלך. ויהי היום בהיותו יושב עם המנעימים בנגינתם, ספר המומר כי בעבר היה תוקע בקרו אחת בקול גדול וחזק.

שאלו ממנו המנגנים שיתקע בפניהם באותה קרו, הביאו שופר לבקשתו, והוא תקע בקול גדול 'תקיעה', 'שברים', אחר נסה שוב ושוב להריע בתרועה, אף לא עלה בידו.

לבו נמס בקרבו לאמר מה זאת ועל מה זה, בפרט שמכריו החדשים לעגו למשבתו ולנסיונותיו החוזרים ללא הועיל, בביתו נסה עוד שוב ושוב ולא עלה בידו, עד כי אמר, "לא אשקט ולא אנוח, עד כי אדע מה זה ועל מה זה, מדוע איני מצליח לתקע 'תרועה' כממרים 'מימה'".

בלית בררה עלה המשמד אל הרב לדעת מה זה ועל מה זה, והרב השיב, "כן הוא, ומקרא מלא הוא (תהלים פט טז), 'אשרי העם ידעי תרועה', הפתוב לא פרש לא תקיעה ולא שברים, אפס התרועה, כי זאת הסגלה לא נתנה כי אם לעם בני ישראל, להם לבדם.

והטעם כי התרועה מעוררת הרחמים יותר מכל הקולות ומכניעה את הס"מ, כדכתיב (סם ב ט) 'תרעם בשבט ברזל'. כי התקיעה נגד אברהם אבינו ע"ה, ויש בו איזה אחיזה לאמות כי יצא ממנו ישמעאל, וכן ביצחק יש איזה

מצוה בכפופים - לראש השנה

בשליה: לא אכלתי היום, וגם אין רצוני לאכול. חסר סבלנות היה ר' יצחק, וענייני אכילה ושתייה כלל לא העסיקו אותו. הוא ביקש לגשת תיכף אל העניין אודותיו הגיע אל הקודש בירושלים. אבל הרבי קבע בפסקנות: לא ולא, קודם כל עליך לאכול ולהטיב את ליבך.

בית של הכנסת אורחים מופלאה ניהל הרבי. עיניו וליבו היו על רעבים וצמאים והוא עומד עליהם ומשרת אותם בנאמנות. מגיש כוסות שתיה חמה כרצון איש ואיש, ורבים היו מקבלים מיני תרגימא ואפילו סעודות שלמות. מפה לאוזן עברה השמועה כי לעתים הרבי הקדוש מסתיר בכך את תעניותיו המרובים. מכינים לו את ארוחתו, ואילו הוא עצמו נותן זאת למאכלו של אדם אחר, באופן שייראה כאילו הוא עצמו אכל.

הרבי ניגש והביא מגבת לבנה, והורה לר' יצחק: לך תטול ידיים. הארוחה כבר הובאה אל החדר, מונחת על שולחנו הקדוש, והרבי מורה לר' יצחק, תוך כדי שהוא עצמו גם מתיישב על יד השולחן: שב ותאכל.

למותר לציין איך הייתה נראית אכילה זו כשהרבי נועץ בר' יצחק את עיניו הבערות כלפידי אש. האוכל כלל לא נבלע בגרון, וכי מי מסוגל לאכול על שולחן גבוה, כשהרבי אינו מפסיק להתבונן בו ובמעשיו. ר' יצחק אכל את הארוחה פירור אחר פירור, אך לא הייתה לו ברירה והוא נאלץ לסיים את האוכל עד תומו. גם כוס שתיה הובא לפניו, ואף אותה היה עליו לשתות.

כשהיה ר' יצחק מתאר לימים את המאורע הנורא ורב ההוד היה ממשיך את הברכה הראשונה והאחרונה שבירך באותה סעודה לתפילת כל נדרי ונעילה גם יחד. חרדת קודש אחזה בו, ולמרות שמעולם הוא לא בירך כך - הרי שמול הרבי הנועץ בו את עיניו היוקדות, לא הייתה לו אפשרות אחרת. הוא הוציא מפיו כל מילה כמונה מעות, בכוונה שלמה וביראת שמים מוחלטת.

עם סיום ברכת המזון היה ר' יצחק משוכנע כי הנה עתה הגיע זמנו לספר לרבי את הסיבה שהביאה אותו הלום. הרי הוא לא הגיע הנה כדי לאכול, אלא שהרבי כפה אותו בעל כרחו. עתה, עם סיום ארוחה זו שבקושי לא נבלעה בגרונו, באה השעה שהרבי יאזין למבוקשו.

זקוק לסכום כסף גדול במיוחד עבור עניין חשוב שהוא עוסק בו.

רבי יעקב אמר לרבי, כי אין לו תחת ידו סכום כסף גדול שכזה, אך הוא נכון לפנות תיכף למכריו כדי ללוות את סכום הכסף הנדרש עבור הרבי. האמרי אמת שמע את דברי רבי יעקב אך לא הסכים לכך. הוא נענה ואמר: אין רצוני שתלווה כסף עבור כך, אם יש ברשותך סכום זה - יכול אני לקבלו ממך.

רבי יעקב, שהיה איש משכיל וחכם לב לקחת מצוות, הבין היטב את אשר לפניו. הוא חזר לביתו ואסף את כל הכסף המזומן שהיה בביתו. פתח אוצרות חבויים בהם שמר את כספו, הוציא את חסכוניותו ליום סגריר, ולאחר טרחה רבה הצליח להגיע אל הסכום שביקש הרבי.

כשהכסף בידו הוא חוזר אל האמרי אמת שנענה אליו בשאלה: אמור נא לי באיזה ברכה אתה חפץ? ורבי יעקב, תפילתו שגורה בפיו, משיב על אתר: שאלתי ובקשתי לילדים טובים עד ביאת גואל צדק בב"א. והרבי, מביט בו ואומר: את זה כבר יש לך; יכול אתה לבקש בקשה אחרת. ורבי יעקב משיב ואומר: אם כך, רצוני שיהא זאת יחד עם עשירות, כך שתורה וגדולה יתאחדו על שולחנם. האמרי אמת נאות לכך ואמר לו: ברכתי נתונה לך, עד כמה שעשירות זו לא תזיק להם ללכת בדרכי היהדות.

רבי יעקב שכטר עצמו סיפר זאת כשדמעות שליש זולגות מעיניו והוא כמבכה: מדוע לא היה לי שכל לבקש גם על אריכות ימים לילדיי. שכן מקרים מצערים היו לו עם שניים מילדיו, ומתחרט היה שלא ביקש גם שיזכו לחיים ארוכים.

ר' יצחק שכטר שידע על אותה קירבה מיוחדת שזכה אביו אצל האמרי אמת, קם ונסע לירושלים. בבואו אל ביתו של הרבי, לאחר הנסיעה הארוכה בה חשב אך ורק על הדברים אותם יאמר לרבי, הוא ביקש מיד לשפוך את אשר על ליבו. אלא שנכונה לו הפתעה, ה'בית ישראל' לא נתן לו כלל לעשות זאת והסיחו לדברים אחרים.

הרבי פתח בחביבות יתירה ושאל אותו: יצחק, האם אכלת היום? ור' יצחק עונה

היה זה בשנות ההנהגה הראשונות של הרה"ק הבית ישראל מגור זיע"א, כשר' יצחק שכטר הרגיש כי הוא נקלע לתקופה מורכבת ומאתגרת בחייו.

ר' יצחק היה בטבעו איש חזק ועז נפש, ולמרות כל הדברים המתרגשים ובאים בעולמו של כל אדם ואדם, מעולם הוא לא נשבר. בגוו הזקוף הוא עמד בוטח מול הגלים שמפעם לפעם איימו לשטפו, ותמיד ידע להיחלץ ולצאת מכל צרה וצוקה.

אך הפעם זה היה שונה לחלוטין: היה כאן שילוב של קושי רגשי ונפשי שאיים למוטט את חייו הרוחניים והגשמיים גם יחד. משבר מהסוג שלוכד את האדם בזרועותיו ומאיים להפילו לבור תחתיות. כמו אדם המגלה שקירות הבית הבטוח בו הוא מתגורר סוגרות עליו ומאיימות ליפול עליו ולקברו חיים.

שמו של הרבי הבית ישראל שמצודתו הייתה פרוסה מסוף העולם ועד סופו, הגיע לאזניו של ר' יצחק, כרופא נפשות אומן ופדגוג מומחה. הרבי, עוד בטרם החל להנהיג את עדתו, כבר הקדיש את כל זמנו למלאכת החינוך, בפרט של ניצולי השואה וילדיהם. "עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל". הייתה לרבי אחריות כלל ציבורית וכלל עולמית, ועיניו היו צופיות על הנעשה בכל מקום ומקום.

ר' יצחק חשב לעצמו: הרבי מגור הוא האיש שיוכל להטות אוזן קשבת למצבי. אוכל לשטוח בפניו את לבטי נפשי וסערות רוחי ובוודאי יוכל לתת לי עצה ותושיה, לברכני מברכות קדשו ולעמוד לימיני בשעת הרוחנית והגשמית הקשה. אמנם לא מחסידי גור המובהקים היה ר' יצחק, אך עם זאת היה לו קשר עם בית גור, וזאת הודות לסיפור מופלא שהיה לאביו, רבי יעקב שכטר, עם אביו של הרבי, הרה"ק האמרי אמת זיע"א.

מתוך שמבקש היה רבי יעקב שכטר להדבק בחכמים ובתלמידיהם היה רבי יעקב נוסע להסתופף בצילים של רבים מגדולי וצדיקי הדורות, כשבכלל זה השים את פעמיו אל ראש גולת אריאל הרה"ק האמרי אמת זיע"א. היה זה מקרה נדיר במיוחד כשהרבי פנה מיוזמתו אל רבי יעקב ואמר לו שהוא

והרבי לא הסתיר דבר: זוכר אני היטב את כל מה שהיה. דע לך שראיתי שאתה 'א הארטער ניס' [=אגוז קשה לפיצוח], וזו הייתה הסיבה לחוסר ההצלחה שלך. היית חזק ועקשן ולא נכנעת והתכופפת באמת בפני הגדולים ממך. גם כשהיית מקבל תוכחת מוסר, היה זה לזמן מסוים, כשתיכף חזרת לסורך. אמנם ראיתי שכבר קרוב אתה לבוא לידי מעלה זו של הכנעה, וכמעט שבאת לזה. לכן דחקתי בך עוד מעט, כדי שתבוא לידי הכנעה בשלמות, ואוכל להטיל עליך הנהגות טובות וראויות שתקבלם בשלימות. והרבי סיים בחיור: הנה רואה אתה שזה עזר, ואת הקבלות טובות קבלת בשלימות והנך מקיימם כדבעי.

פעם אחת אמר הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א שבעת סעודה שלישית נגזר על האדם איך יתנהג כל השבוע, ואמר עוד שלכן נקראת סעודה זו סעודת זעיר אנפין, שצריך להיות קטן ושפל בעיני עצמו... ולכך יש לבקש בסעודה שלישית דשבת לפני ראש השנה שיזכהו השי"ת להיות לו הכנעה ושפלות בראש השנה (אמרי פנחס).

אמר הרה"ק הי"שמוח ישראל מאלכסנדר זיע"א כי מבואר בספרים הקדושים שיעיקר העצה לעמוד לדין בראש השנה הבא עלינו הוא על ידי הכנעה וביטול בתוך כלל ישראל, וכמאמר הזוה"ק (ח"ב מד:), וכל מה דכייף אינש טפי מעלי (ר"ה כו:), וזה מה שמצינו בדברי חז"ל (ר"ה יח.) מאי 'כבני מרון' כבני אמרנא, כי הצאן יש להם בחינת ענוה, ולפיכך נמשלו ישראל לצאן.

וכתב הרה"ק האמרי נועם מדז'יקוב זיע"א (פרשת שופטים): אמרו חז"ל (ר"ה כו:) מצות ראש השנה בכפופין, כל מה דכייף אינש דעתיה מעלי טפי. ועל זה הוא עיקר המשפט, אם האדם הוא גאה או עניו, כי מי שהוא גאה אין נמתקים ממנו כל הדינים כידוע מספרים. וזהו כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון (ר"ה טז.), ואמרו חז"ל (ר"ה יח.) כבני אמרנא, כי שה הוא בחינת ענוה, ושור הוא בחינת גאות, כמ"ש חז"ל (חגיגה יג:) גאה שבבהמות שור. על כן כל השופרות כשרים חוץ משל פרה (ר"ה כו.), כי עיקר מצות היום לאחוז במדת ענוה בחינת שה, וכל באי עולם בכלל.

והוא מרגיש יד מונחת על כתפו וקול אומר לו: הרבי קורא לך!

כלא מאמין, מסתובב ר' יצחק אחורנית והנה הוא רואה את אחד "מגורי הארי" - את אחד מאנשיו המובהקים של הרבי, עומד על ידו ואומר לו: הרבי פקד עלי להזמין אותך לביתו ולומר לך כי יש ברצונו לדבר איתך...

בעיניו שטופות הדמעות לא הצליח ר' יצחק לראות האם האיש אינו חומד לו לצון. אך עד מהרה הוא הצטלל ושמע מהאיש את דבר הרבי במלואו: הרבי ציוה עלי ללכת בעקבותיך ולעלות אחריו אל האוטובוס שאתה נוסע, שם עלי לראות אם אתה בוכה. והיה אם אראה אותך בוכה, לגשת אליך אחרי הנסיעה ולהזמין שוב אל הרבי, שהפעם יש ברצונו לשוחח עימך ולעזור לך.

הלכתי אחריו חרש, המשיך שליחו של הרבי, עליתי בעקבותיך אל האוטובוס ללא שחשת בכך, ואף ישבתי כמעט מאחוריך. לא רק אני, אלא עוד מיושבי האוטובוס ראו אותך בוכה. ולכן עלי למלא את בקשת הרבי ולהזמין לחזור אליו.

המום כולו מהתפנית הבלתי צפויה עלה ר' יצחק חזרה אל האוטובוס הנוסע לירושלים, הגיע אל ביתו של הרבי והדלת כבר הייתה פתוחה לפניו. הרבי קבלו ברחימאיות ובאהבה רבה, הקשיב לכל דבריו של ר' יצחק, וניחם אותו בדברי פיוס ועידוד. בהמשך הכתיב הרבי לר' יצחק רשימה של עשר קבלות שאותם עליו לקבל על עצמו לכל חייו. בין הקבלות התחייבות לקביעת עיתים לתורה בכל יום, תפילה בציבור, שמירת העיניים כהוגן, ועוד. את הקבלות הללו ביקש הרבי מר' יצחק שיעלה על הכתב בצורה מסודרת ויחתום עליהם בפניו.

לאחר שלשים וחמש שנה בערך, כשר' יצחק סיפר את סיפורו הוא הוסיף שלמרות כל השנים הרבות שהוא עבר, הוא שמר וקיים את כל הקבלות הטובות ולא עבר עליהם. דבריו החמים של הרבי ועצותיו הטובות, סייעו בידי לצאת מהמשבר שחוותי ולבנות במשך השנים בית גאמן בישראל.

ועוד גילה ר' יצחק חלק נוסף בסיפור זה: לאחר שנים אירע ששהיתי בקודש פנימה, לפני ולפנים אצל הרבי, וחשתי שזו עת רצון נדירה ומיוחדת. הרשיתי לעצמי לאזור עוז ולשאול: הרבי בוודאי זוכר את תחילת ההתקשרות שלי; מדוע נהג אז הרבי כפי שנהג?

אולם, למרבה הפלא, הרבי נעמד בסערה מהשולחן, כשר' יצחק ממהר לקום בעקבותיו, והרבי קורא בקול: יצחק, היית רעב וצמא. לא אכלת ולא שתית מהבוקר. הנה עתה ב"ה אכלת ושתיית, "פאר געזונטער הייט" - יכול אתה לנסוע לחיים ולשלום ולחזור לביתך. הרבי הושיט לו את ידו כמי שנפרד ממנו ומצפה שיעזוב את החדר.

במר לבבו החל ר' יצחק להתחנן על נפשו ולומר לרבי שכלל לא עלתה על דעתו לבוא הנה בכדי לאכול ולשתות. הרי אכילה ושתייה מזומנים לו גם בביתו. בא הוא בשביל עניין אחר לחלוטין ומבקש מהרבי שיואיל להקשיב לו. אבל הרבי עמד על שלו: היית רעב וצמא. לא אכלת ולא שתית מהבוקר. הנה עתה ב"ה אכלת ושתיית, "פאר געזונטער הייט". סע לחיים ולשלום. ומשר' יצחק ניסה עוד לבקש, החזיק הרבי בידו, ובלא גינוני כבוד מיותרים הוליך אותו החוצה, או ליתר דיוק, דחף אותו אל הרחוב הירושלמי.

מיואש לחלוטין עמד ר' יצחק מתחת לביתו של הרבי. כולו נרעש משטף המאורעות שהגיעו לשיאם כשהרבי שילח אותו מביתו ולא הסכים בשום אופן לשמוע את דבריו. באותם רגעים הבין ר' יצחק את ביש מצבו: גם המוצא האחרון שלו סתום. גם הרבי מגור, בו הוא תלה את תקוותיו שיסכים להוציאו מהמצור, מסרב לדבר אתו. הוא אכן מאכילהו ומשקהו, אבל לא לשם כך הוא בא. האם גם הרבי רואה ברוח קדשו כי אבדה תקוותי?

בעצלתיים הלך ר' יצחק אל עבר תחנת האוטובוסים כדי לעלות אל האוטובוס שיוליכנו חזרה לביתו. רק כשהוא התיישב על מושב הסקאי של האוטובוס פרץ ר' יצחק בבכי מר.

מעולם, כאיש בוגר, לא בכה ר' יצחק, ולו בזמנים קשים או מרגשים ביותר. אך עתה, נפרצו מעיינות עיניו והוא מירר בבכי בכל מהלך הנסיעה. לא היה אכפת לו מכל המבטים התמהים שננעצו בו שוב ושוב מאותם הנוסעים שלא הצליחו לעכל את הסיטואציה המוזרה שנתגלתה נגד עיניהם. היו כאלה שניסו לשאול בשלומו או להציע עזרה, אך הוא סירב לענות. משך בכתפיו והמשיך לבכות.

האוטובוס הגיע ליעדו. כל נוסעיו יורדים ממנו. גם ר' יצחק יורד מהאוטובוס כשברכיו כושלות, והוא אינו יודע את נפשו מה עליו לעשות. הוא לא הספיק ללכת צעד אחד

מילין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצידא שליט"א

מִי־הֵיָא חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִזְרֵיָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

רצונו הפנימי של כל יהודי לעשות רצון ה'

כמעשה, שמחשבתם מוכיחה על רצונם. מה שאין כן בעכו"ם שנפשם הרעה מתאוה רק רע כל היום, לפיכך אצלם מחשבה טובה לאו כמעשה.

בעקידה נעשה שתהיה המחשבה נרצית כמעשה

וישראל זכו לזה מעקידת יצחק, שגם אז לא היתה רק מחשבה, אבל כמעשה לא נשחט יצחק רק תמורתו איל, ולמרות זאת נאמר 'יען אשר עשית את הדבר הזה', הרי שאף על פי שרק רצה לעשות קרא לזה הכתוב 'עשית'.

ואברהם אבינו ע"ה רצה להמשיך מדרגה זו, שתהיה נחשבת לישראל מחשבת מצוה כעשייתה, ובפרט רצה להמשיך זאת ביומא דדינא בראש השנה, כדי להרבות זכויות ביום הזה. ונרמז זאת בפסוק 'אשר יאמר' אף אמירה בלבד, 'היום' בראש השנה שנקרא 'היום' כדברי הזוהר (פינחס רלא), 'בהר ה' יראה' היא נחשב כמעשה שהיה בהר ה' הוא העקידה, וכמו 'בהר ה' זכות העקידה נחשבת כמו שנעשתה בפועל, כן יראה תמיד לדורות זכות המחשבה כזכות מעשה.

מכח מחשבה כמעשה הורישו לנו אבותינו כח למסור נפשנו

וידוע הדבר שכוונת אברהם ויצחק בעקידה היתה להמשיך את כח מסירות נפשם לזרעם אחריהם לדורות עולם, ומכח זה אף הפחות שבישראל מוסר נפשו על קדושת השם כמו שנודע לרבבות ואלפים בכל הדורות והמצבים שעם ישראל היה בו. ויש להקשות על זה, הרי בפועל לא מסרו נפשם, וכיצד אם כן המשיכו כח זה לדורותיהם.

אך כיון שחידשו שגם במחשבה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אם כן אכן מעלה עליהם כאילו עשו בפועל וכאילו מסרו את נפשם, וכיון שנחשב שמסרו נפשם בפועל יכלו להשריש כח מסירות נפש בפועל לזרעם אחריהם בכל הדורות. ומזה יכול כל אחד מזרעם בכל הדורות למסור נפשו על קדושת שמו יתברך.

שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו].

ומדבריו אפשר להבין מדוע דוקא בישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ולא בעכו"ם (ירושלמי פאה פ"א ה"א), משום שנפש היהודי בעצם חושקת להשלים רק טוב, אלא שהשאר שבעיסה - היצר הרע, מעכב על ידו, ולכך נחשבת אצלם מחשבה

אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בָּהֶר ה' יִרְאֶה (קריאת היום - בראשית כב, יד).

ביאר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב ע"ה, דהנה ידועים דברי הרמב"ם (גירושין פ"ב ה"כ) במי שכפוהו בית דין של ישראל לגרש אין זה אנוס, שהרי רוצה לקיים את התורה ולהתרחק מן העבירות, רק אנוס עצמו בדעתו הרעה, ולפיכך אם כפוהו עד שתשש כוחו ואמר רוצה אני אין זה כפייה וגירש לרצונו. [זה לשונו: שאין אומרין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד

מִי־הֵיָא דְפִלְיָא

מִרְאשִׁית פְּזַאת הַחֻזְרָא - הַשְּׁפָעוֹת הַפְּרִנְסָה שְׁפוּסָקִים לְמַעֲלָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל כָּל הַשָּׁנָה

הַחֻזְרָא חַיִּים לְכָל חַי (פיוט וכל מאמינים).

ידועים דברי האריז"ל שיש ג' שמות של פרנסה, והם פא"י סא"ל חת"ך, וכולם רמוזים בפסוק (תהלים קמה טז) 'פּוֹתַח אֶת יָדוֹ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן' [שהעיקר מה שקבעו לומר 'תהלה לדוד' בכל יום שלש פעמים הוא בשביל אותו פסוק שמזכיר בו שבחו של הקדוש ברוך הוא שהוא משגיח על בריותיו ומפרנסן כמו שהביא הטור (או"ח סי' נא), וכדאיתא בגמרא (ברכות ד:): אמר רבי אלעזר אמר רבי אבינא, כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא, מאי טעמא, אילימא משום דאיתא באל"ף ב"ת נימא אשרי תמימי דרך דאיתא בתמימי אפיין, אלא משום דאית ביה פּוֹתַח אֶת יָדוֹ, נימא הלל הגדול דכתיב ביה 'נותן לחם לכל בשר', אלא משום דאית ביה תרתי. ופרש"י: דאית באל"ף ב"ת, ויש בו שבח הכנת מזון לכל חי]. פא"י נוטריקון 'פּוֹתַח אֶת יָדוֹ', והסופי תיבות של 'פּוֹתַח אֶת יָדוֹ' עולה חת"ך, שהוא שם המלאך הממונה על הפרנסה, על דרך מה שאומרים (בפיוט לראש השנה ויום הכיפורים) 'החותך חיים לכל חי', ובא"ת ב"ש השם חת"ך הוא השם סא"ל.

וכך מסופר על הרה"ק העטרת צבי זלה"ה, שפעם אחת אחר התפילה בראש השנה אמר שנפל במחשבתו בשעה שאמר (בתפילת מוסף) 'מִרְאשִׁית פְּזַאת הַחֻזְרָא', שזהו השפעות הפרנסה שפוסקים למעלה בראש השנה על כל השנה, כי כזאת עולה חת"ך שהוא שם הפרנסה.

ברזא דאז"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בראש השנה מזכירים זכות הקרבת האיל לשם שמים

שהקב"ה מתרצה גם בהקרבת קרבן בהמה, ועם כל זה הוריד את בנו מעל גבי המזבח רק כאשר ציווה ה', ואחר זה עוד הקריב האיל במקומו לשם שמים, לכך אז זכה לברכות הגדולות 'כי ברך אברכך וארבה ארבה את זרעך'. ואז דייקא 'ויקרא אליו מלאך ה' שנית מן השמים', 'יען אשר עשית את הדבר הזה' שמנעת בשביל רצוני דוקא, 'כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך'. ובזה יובן מדוע לא נאמר לו מתן שכרו מיד כדיבורו הראשון המלאך שציווה אותו שלא לשחוט את בנו, כי מתחילה נצטווה רק להציל את בנו מן השחיטה, וגם זה היה ניסיון לראות אם יתכוון בכך להנאת עצמו, וכיון שעמד גם בניסיון זה ולא היתה כוונתו כי אם לשם שמים, שוב נאמר לו בשנית מתן שכרו שיזכה לשכר גם בעולם הזה.

בר"ה מזכירים זכות הקרבת האיל לשם שמים

מעתי נבין מה שהבאנו בריש מאמרינו: (ר"ה טז). אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני. ולכאורה קשה, הרי כל הניסיון היה בעקידת יצחק ולא בהקרבת האיל שבא במקומו של יצחק, ואם רוצים להזכיר את עקידת יצחק היה מן הראוי להביא מאכלת לזכר מסירות נפשו של אברהם אבינו ע"ה שכבש רחמיו ועקד את בנו.

כי אכן אינו חידוש שהעלה את בנו לשם שמים, כי ידע שכך הוא ציווי ה' ואין מישהו אחר שהקב"ה חפץ שיקרב לפניו. אך כאשר אמר לו המלאך אל תעש לו מאומה, וראה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, ומחמת ציווי ה' הוריד את בנו מעל גבי המזבח באותה כוונה, ועוד הקריב את האיל במקום בנו לשם שמים בלי הנאה כלל, זהו חידוש גדול.

לעקוד את בנו ולהעלותו לעולה, ואברהם אבינו עשה זאת בשלימות לשם שמים. ונתנסה גם בניסיון יותר גדול 'אל תשלח ידך אל הנער', שמצד עצמו ראוי שישמח בלבו שבנו יחידו נשאר לחיות. ועם כל ההנאה שבדבר, סילק כל נגיעותיו לצדדין ובגודל אהבתו וחיתתו לא עלה בלבו שום הנאת הגוף בעבור מניעת מיתת בנו, אלא כמו שהייתה כוונתו בציווי הראשון לשמו יתברך בלבד, כן היתה מחשבתו מיוחדת לה' יתברך לבד בלי שום פניית הנאת הגוף.

במניעת בנו מהעקידה בירר

עבודת חייו לפרסם שמו יתברך

בכך בירר בירור אחר בירור עבודתו בכל ימי חייו, שמעשיו של אברהם אבינו ע"ה תמיד היו לשם שמים, ופירסם שם שמים בכל העולם, כמו שכתוב (כא לג) 'ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם', ודרש ריש לקיש בגמרא (סוטה י). אל תיקרי 'ויקרא' אלא 'ויקרא', מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש ברוך הוא בפה כל עובר ושב, כיצד, לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו, אמר להם, וכי משלי אכלתם, משל אלהי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם, שכל מעשיו היו רק לפרסם שמו של הקב"ה בפי כל ברואי עולם. ולימד אותם שיש בורא לעולם דווקא בעת התעסקותם באש"ל, היינו בשעת א'כילה ש'תיה ל'ינה, כדי ללמדם בזה, שגם כאשר יתעסקו בענינים גשמיים כאכילה ושתיה, יעשו זאת לשם שמים. וכן גם כאן כאשר נצטווה להורידו והיה לו בזה הנאה סילק נגיעותיו כפי שלימד את כולם שגם בדברים שיש בהם הנאה יעשו לשם שמים.

המורם מדבריו, שעיקר התגלות אהבתו של אברהם ע"ה ניכרה והתבררה ביותר בהקרבתו את האיל רק לשם שמים שאז הרי נודע לו

איתא בגמרא (ר"ה טז). אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני.

בקריאת היום של ראש השנה: וַיִּקְרָא מְלֹאךְ ה' אֶל אַבְרָהָם שְׁנִית מִן הַשָּׁמַיִם. וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה', כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׁכְתָּ אֶת בְּנִי אֶת יְחִידְךָ. כִּי בָרַךְ אֶבְרָכָה וְהִרְפִּי אֶרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ (כב טו-יז).

יש להבין מדוע היה לו למלאך ה' להתגלות שנית מן השמים, יכול היה לומר זאת מיד עם דיבורו הראשון 'אל תשלח ידך וגו' כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', שכבר בשעת התגלות זו כבר עמד בניסיון וראוי לברכה עבורו ועבור זרעו, מדוע לא בירכו בהתגלות הראשונה.

הציווי להוריד את בנו מעל גבי

המזבח היה קשה יותר מהקרבתו

ביאור יסודי כתב בזה בפנים יפות (בפסוק זה), שבמצוות יש שני פנים, ישנם מצוות שאין בהם הנאה כהנחת תפילין וציצית וכיוצא בהם, ויש מצוות שיש בהם הנאת הגוף כגון מצוות עונג שבת וכיוצא בה, ובוודאי המצווה שיש בה הנאת הגוף יותר קשה לקיימה לשם שמים ולא להנאת גופו. ומשום כך אף שאמרו (קידושין לט): שכר מצוות בהאי עלמא ליכא, עם כל זה במצוות שיש בהם הנאת הגוף ומשבר הנאתו מעולם הזה ועושה לשם שמים יש לו שכר אף בעולם הזה מלבד אור הגנוז לו לעולם הבא, מידה כנגד מידה, מאחר ששבר את טבעו שכרו כפול ואף בעולם הזה מקבל שכרו. וידוע מה שאמרו משם החתם סופר ע"ה שיותר קל להתענות לשם שמים מאשר לאכול לשם שמים.

נמצא אם כן, שלאברהם היו שני ניסיונות זה קשה מזה, האחד היה

טעם למנהג תשליך בראש השנה

וקדושים באים בקושי, ואילו היה האיל מעשה תחבולת השטן היה בא הישר לידו בקלות ובנוחות.

בענין זה מסופר, שכשנבחר **המהר"ם שפירא** זצ"ל לאב"ד בלובלין שאל וחקר אם היו בין תושבי המקום כאלה שהתנגדו לו, וכששמע כי היו כאלה שמח ואף הזמינם אליו לקרבם, ואמר כי עכשיו הנהו מרוצה ונכנס לתפקידו הנעלה ברצון ואומץ, כי כל עוד חשב שפעולת בחירת הרב המקומי נעשתה בלי התנגדות כל שהיא היה לבו נוקפו מחשש שמא יש בזה משום מעשה ס"מ להכשילו ח"ו, ואילו עכשיו הוא בטוח שמאת ה' היתה זאת לטובתו ולטובת העיר, כי ההתנגדות מסמלת קדושה, וכראיה לדבריו הביא פירוש זה על אברהם אבינו במעשה העקידה.

מכיון שכך יוקשה מאד מדוע לאחר שנאמר לאברהם אבינו מן השמים 'אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה' (בראשית כב יב), מיד ו'ישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (שם פסוק ג), מדוע לא חשש אברהם שהאיל הסבוך בקרניו הוא רק מעשה תעותעים של השטן למנעו מלעקוד את בנו, הרי עד כעת עשה השטן ככל שביכלתו להפריעו ממעשה העקידה, ושמא אף כעת השטן מבלבלו במראה האיל?

בשם **המהר"ם שפירא מלובלין** מובא שאמר על כך דברים נוקבים, שמכיון שהאיל לא בא לידי אברהם בנקל רק בקושי כיון שהיה סבוך בקרניו, מכך הסיק אברהם שאיל זה מקורו בקדושה, היות וכלל הוא בידינו שדברים טובים

ידועים דברי המדרש (ילקו"ש בראשית צט) המתארים את דרכו של אברהם אבינו ע"ה לעקוד את יצחק בנו ע"ג המזבח, המדרש מתאר כיצד השטן הצר את צעדיו והערים בדרכו מכשולות ופחדים כדי למנעו מן העקידה, בתחילה נדמה לו השטן כזקן המנסה לשכנעו שמשתטה הוא במעשיו לעקוד את בנו, ובהמשך נעשה לפניו כנהר שוטף עד שבאו המים עד לצווארו של אברהם שזעק 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש' (תהלים סט ב) עד שגער הקב"ה בשטן שילך לו.

ע"פ מדרש זה הביא **בדרכי משה** (או"ח סי' תקפ"ג) בשם **מהרי"ל** טעם למנהג תשליך בראש השנה שהולכין אל הנהר ואומרין פסוקי וידי ותשובה, והוא כדי להזכיר זכות העקידה שהלך אברהם אבינו לעקוד את בנו ובאו המים עד צווארו על ידי השטן.

ברבים מן תפוצות ישראל נהגו לומר בראש השנה ועשי"ת פרק ק"ל שבתהלים

(דברים ל ד), שלכל אדם יש קצה נסתר וחבוי בעומק הנפש שאינו נפגם לעולם, ואף אם נאמר שרצון האדם לשוב בתשובה אינו בשלימות רק מעורב בכוונות זרות שאינם לשם שמים, מכל מקום בודאי יש בו קצה אחד שהוא בשלימות בכונה טהורה לשוב אל השי"ת, ועל ידו יוכל לשוב ולהתרום ולהשיג קרבת אלוקים, כי משם יקבץ ומשם יקחך (אור הגנוז לצדיקים - כת"י נצבים).

בשם **האבני נזר** מובא לבאר את ענין התשובה (נאות הדשא ח"ג עמ' קפ), שהנה לכאורה תמוה הרי ידוע לכל שכלי שרת שנטמא אינו ראוי לעבוד בו יותר בבית המקדש ואם עבדו בו עבודתו פסולה, וכמו"כ כשחטא אדם בעבירה הרי נטמאו אבריו ואינו יכול יותר לעבוד בהם את השי"ת וא"כ כיצד תועיל לו תשובה? אך ההסבר הוא כנ"ל שכיון שיש באדם עומק פנימי שאינו נפגם לעולם והוא בעומק הלב ופנימיותו, כי באמת אף אם איש ישראל חוטא לפעמים אין החטא מעמקי הלב רק בחיצוניות אבל הפנימיות של ישראל טובה, על כן שייך שישוב בתשובה ממקום זה ומשם יעלה ארוכה לכל קומתו ואבריו, וזהו הפירוש **'ממעמקים קראתיך'** ה" (תהלים קל א) מעומקא דליבא.

ותראה שאינו רשע כלל, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה 'אשירה לה' בחיי אזמרה לאלוקי בעודי' (שם קד לג), היינו שבכח ה'עוד' המועט שנשאר בתוכי שהוא זך וטהור בזה אזמר לאלוקי.

ונראה להסביר עפ"י זה את פירושו הידוע של **הבעש"ט** על מאמר חז"ל (אבות ו ב) 'בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', ותמוה כי באם איננו שומעים את הבת קול באזנינו מה תועלת יש בהכרזתה? אלא ביאור הדבר הוא שכל הרהורי תשובה הבאים לאדם בליבו בכל יום הם כתוצאה מאותה בת קול שיוצאת מהר חורב ומכניסה יראה בלבבות (תולדות יעקב יוסף - קדושים). וביתר ביאור נראה לומר שאותו עומק פנימי וחבוי שיש לאדם שהוא תמיד טהור וקדוש קיומו הוא מחמת הבת קול שמזככת את האדם ומשאירה בו נקודה פנימית שאינה נפגמת לעולם.

זהו בעצם פירושו של **הבעש"ט** על הפסוק 'אם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבץ ה' אלקיך ומשם יקחך'

שיר הפעלות ממעמקים וגו' (תהלים קל, א)

ברבים מן תפוצות ישראל נהגו לומר בראש השנה ובכל יום מעשי"ת בתפילת שחרית את מזמור ק"ל שבתהלים שהוא 'שיר הפעלות ממעמקים וגו', ושורש המנהג הוא על פי האריז"ל, וסודו מבואר בשער הכוונות (תפילות ר"ה פ"ז) והוא על פי הכתוב בספר יצירה (פ"א מ"ה) שבעולם ישנם עשרה עומקים וכן הוא בנפש, ובכל יום מעשי"ת אנו מעוררים עומק נוסף שבנפש עד שמתגלה ביוהכ"פ פנימיותנו שהיא תמיד זכה מכל רבב ונקיה מכל חטא.

כי בכל יהודי אף שנתלכלך בחטא רח"ל מכל מקום תמיד תישאר בו נקודה פנימית שהיא טהורה ונקיה מכל שמץ ופסול, ועל ידה יוכל לשוב ולזכך עצמו ולהתעלות למדריגתו הראשונה. וכך פירש **הרבי ר' ברוך ממזיבוז זלה"ה** (בוצינא דנהורא ע' בנ"י) את הפסוק 'עוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו' (תהלים לז י), שאף אם יהודי עושה מעשה שאינו טוב וסר לדרכי רשע מכל מקום לא ירשיע מכל וכל עד שלא ישאר בו משהו מן הטוב, אלא תמיד נשאר בו מעט שבו אינו רשע כלל, והתבוננת על מקומו ואיננו, תן דעתך להתבונן על אותו מקום מועט

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנכס ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

